

EESTI KESKKOOLI- JA GÜMNAASIUMI- NOORSOO AJAKIRI

SISU:	<i>Robert Sntemäe:</i>	ÜHES KEVADEGA
	<i>Jaan Kross:</i>	LOHUTUSEKS
	<i>Ralf Parve:</i>	PÄEVAHAKUL
	<i>Stanovitš:</i>	LIINA ÜÜ
	<i>Harry Senter:</i>	ON TÖÖ RIKKUSE ALUS?
	<i>Jaan Kross:</i>	VALGE HABE
	<i>Tamara Kudeviita:</i>	HELLI TÕDE
	<i>Sulev Saar:</i>	LEMMITU LEMMIK
	<i>Enn Kandvere:</i>	VANA TALLINN
	<i>Johannes Aavik:</i>	KEELEHARRASTAJAILE
	<i>Rain Rebas:</i>	MERE ÄÄRES
	<i>Arved Laas:</i>	SOOME SILDA SILLUTAMAS
	<i>Helga Lesk:</i>	ARKAMINE
	<i>Maila Kask:</i>	EKSKURSIOONIL
	<i>Bernhard Lülle:</i>	„NIMED MARMORTAHLIL“

MÕTTETERI. VAIKESI ASJU SUURTEST MEESTEST. SUVI KUTSUB! NOORTE KOTKASTE „KOTKAKODU“ VÕRUMAAL. KEELELISI PARANDUSTEKSTE

Nr. 34

Aprill 1939

A-s.

Rumberg, Tuberg & Ko

Tallinn

Noorte lemmikäri

on

„Kooli-Kooperatiiv“

Tallinnas, Suur Karja 19. Telefon 456-32

Kooli-Kooperatiivis müügil ka „Tuleviku Radade“

üksiknumbrid!

TRUULEVAKU Pajaval

EESTI KESKKOOLI- JA GUMNAASIUMINOORSOO AJAKIRI

Nr. 34

29. aprillil 1939

IV aastak.

55197 4473

Robert Sutemäe

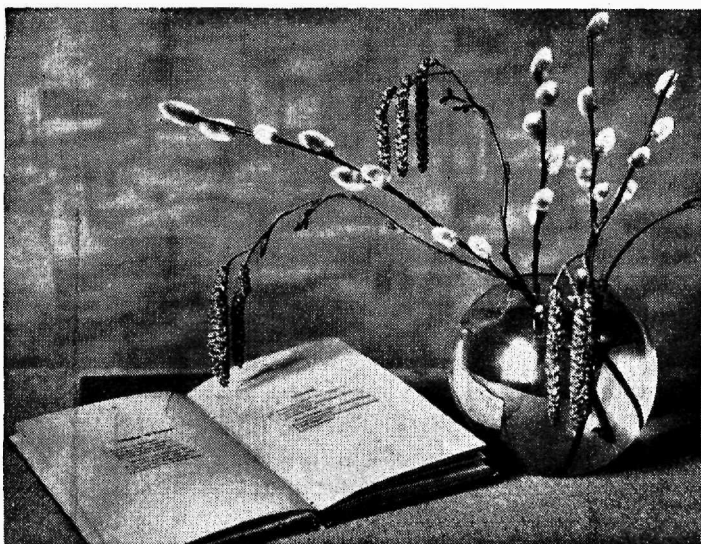
Ühes kevadega!

JÄLLE on käes kevad ja mõtleme kevadisi mõtteid. Jälle helendavad tänavad, õpilased tulevad koolist... Ja imestud ning mõtled hetkeks elu alatisele hoovavale ringkäigule, surud laubalt mõned talvised murekortsud vähemaks ja suunad valgustkartvad silmad nagu poolkogemata päikesele. Imelik küll, kuidas see soojendab, virvendab ja haarab ning kisub kaasa ühes kevadega.

Eks olegi nii: talv on antud muredeks ja kevad nendest vabanemiseks!

Kuid kas me kõik teame seda?

Kevad paneb pähe veel teisigi mõtteid; paneb „välispoliitiliste“ kõrval ka „sisepoliitilisi“, paneb tihti järele mõtlema mõninga pisiasja, reaaltoimingu üle, mille põhjal hiljem võime teha suuremaid järeldusi. Ja nii võime kergesti sattuda eluprobleemide, maailmavaatelistele, eluvaatelistele jt. probleemide valdkonda.

Linnud, metsad, puud, ojad... ah, nendest on küllalt räägitud koolide õpperaamatuisi. Kuidas õieti rajada elu? — see küsimus peaks olema, aastaaegu võrreldes, aktuaalseim kevadel.

Kas tõesti on õige elada, tegutseda mõne sissetöötatud hea mustrijärele, otsida eeskujusid ja olla siis nagu koolipoiss, kes algusest lõpuni pähetuubitud tunni takistamatult „maha vuristab“.

Kerge ja lihtne on see isegi pealiskaudsel vaatlemisel, kuid mis siis, kui tekib lünk, kui enam järgmine päheõpitud sõna ei tule meele? Oleme kõik näinud sääraseid katastroofe.

Raskem, välispidiselt raskem on juba nende inimeste elu, kes ei taha olla, nagu kõik on, vaid tahavad elada oma mõtte ja oma idee kohaselt. Neil inimestel pole elu jaoks ettekirjutatud noote, nende elu jookseb nagu oja mäest alla, põrgates isegi teinekord vastu kive, kuid see elu on siiski nende inimeste vaba kompositsioon, nende eneste „hea ja kurja“ äratundmise vaba looming. See on igal juhul vaba ja uhke, tihti vahelduste- kui ka eksimusterikas, kuid siiski võrratu ja väärtuslik kompositsioon.

Õppigem ise dikteerima endile tulevikku!

Tänapäeval kannatame raskesti igasuguse standardiseerimise all. Elu annab meile kõikjal välise vormi: annab riietuse, välimuse, kombesid... Aga kuhu jääb igaühe individuaalne maitse?

Tihti peale hävitame endas üldtuntud „ilusa“ põhimõtte kohaselt selle Loojalt saadud individuaalse ja suurepärase ilu, mis meis endis pesitseb. See on andestamatu kuritegu iseene ja inimest ümbritseva vaba vaimu vastu!

Meie koolinoorte ideoloogiline aluspind pole sagedasti kuigi tugev. Paremalt juhul, kui ei talitata otse valesti, arvatakse, et kõik see, mida õpitakse koolis, on hea, aga see, mis sünnib väljaspool kooli, halb. Kõik on hea, üldse pole halba. Targale inimesele on elu üksainus suur õppetund: hea väärib järeletegemist; halb näitab, kuidas ei pea talitama. Nii saame otstarbekalt kasutada mõlemaid elunähtusi: häid ja halbu.

Eksimustest on ainult siis kasu, kui nad hiljem viivad õigetele järeldustele. Eksida tohime kõik, aga eksimustest peame ka midagi õppima. Muidu oleme asjatult kandnud oma ohvrit.

Me ei armasta põhimõtteid. Põhimõtted on liiga rasked, üteldakse. Idealism on liiga keeruline selleks, et hakata päevapealt idealistiks. Kuid minule tundub, et põhimõtteinimestes kohtame kõige vähem idealiste ja et just nende elu on kerge teiste oma raske, sest need inimesed oskavad väärtusi leida isegi sealt, kust teised neid ei leia. On kunst elu võtta kergelt, kergelt aga mitte rumalalt!

(Järg lk. 132)

MIKS NII SÜNGEKS, LÖBUS POISU,
TARDUNUD SU TARM?
PÕHJUSEKS, MIKS RÕOPAST LÕI SU —
VIST ON ÖNDUND ARM?

ÕNNETUSI SELLEST LIIGIST,
SEST NII KIBEDAST RUBRIIGIST
TUNNEME JU KÕIK.
HAAVAD SELLEST MÜRGIPIIGIST —
NEED ON IGAPÄEVARIIGIST,
ÜLDINE SEE TÕIK.

SIND KÜLL! MORN JA NUKKER POISU,
OLID ERK JA VARM.
MIS SIIS SEST, ET SIILU SÕI SU
SÜDAMEST SEE PARM?!

Jaan Krooss: „LOHUTUSEKS”

RALF PARVE

Päevahakul

*HILISKEVAD kahe käega
tugevasti embab maad,
ja ka sina mingi väega
rõõmled kaasa nagu saad.*

*KULDNOKK laulab otse suhu,
kägu kukub viimsest väest,
seda rõõmu — ei tea kuhu
panna õrnutsevalt käest.*

*KÖNNID. Kaste riivab jalgu,
tuul seab kaela ümber käe.
Äkki tunned verevalgu
suurenevat. Ja ennäe!*

*SÄTENDAVAS päikselöömas
naerab Looja helde pilk.
Tahad olla selles rõõmus
ainult kaste kiiskav tilk.*

ÜHES KEVADEGA . . .

Kahjuks meil viimasel ajal tihtipeale vahetatakse need kaks mõistet.

Kujutella, et kui elu tõesti midagi muud ei pakuks, kui ainult süüa, juua, magada, töötada, sealjuures vananeda ja viimaks surra — kas see võluks kedagi? Vaevalt. Kuidas oleks aga lugu, kui inimene isegi pisitoimingule oskaks anda tarviliku väärtuse, kui ta oskaks tõesti toredalt süüa ja juua, korrapäraselt magada, huvi ja innuga töötada ja lõpuks igal sammul eneseväärtust tundva isikuna vananeda ja viimaks, olles elus täitnud iga ülesande, suurima rahuldustundega surra?

Säärane elu peaks ahvatlema igaüht.

Kas teate ka, millised kohustused lasuvad teil kõigil?

Te peate olema head inimesed, head kodanikud, tublid ja vääramatud eestlased, peate oskama armastada oma kodu, vanemaid, ja lõpuks te peate kõike vastu võtma suurima rahuldustundega, kõike, mis elu annab — head ja halba.

Need on suured kohustused.

Neid kohustusi on võimatu täita, arvestades kogusummas nende raskust. Need kohustused pole aga kunagi rasked, kui nad tunduvad endastmõistetavana, kergeina, lihtseina ja loomulikena, täpselt nii, et ilma nende kohustusteta elu kaotaks suure osa oma veetlevusest ja väärtusest. Just need kohustused teevad elu kergeltmõistetavaks ja lubavad silmi vaadata isegi raskustele. Elu on siis raske, kui inimene ägab kohustustekoorma all. Et sellest vabaneda, selleks on tarvis vaba ja rippumatut maailmavaadet, õiget suhtumist elule ja natuke, võib-olla isegi õige vähe, kevadist optimismi!

Ja, taeva pärast, mitte mingisugust vaba vaimu standardiseerimist! Ükskõik milliste põhimõtete järele.

Standardist on kasu rumalale, halbadele. Nende tasapind tõuseb sellega. Kuid üldise liistu järele tagudes tahume ära ka tipud. See aga oleks suurim õnnetus, mida üks rahvas oma noorsoo suhtes üldse teha võib.

Ja siis mulle meenub tütarlaps, kes maanteekraavist korjas lilli ja neid, naeratus näol, pakkus möödaminejaile. Ma lahkasin silmapilkselt selle naeratus ja veendusin, et see oli hea naeratus, lapselikult hea, siiras ja lihtsemeelne oma otsekoheuselt.

Tänapäeval kahjuks modernitsetakse otsekoheuse ja siirusega. Kõik inimesed on otsekoheused — see olevat niiviisi sümpaatne. Otsekoheus kui moevool on siiski taunitav, sest selles on harilikult vähe seda usalduslikku, mis tüdrukukeses, kellest jutustasin eespool.

Meil tuleb igal juhul avastada, kas selle kohvikuist ja kinodest õpitud otsekoheuse ja usaldatava ilme all peitub ka midagi muud või ei. See aga, ja üldse kõik nõuab elu jaoks nägemisosavat silma ning ka seda läheb meil igaühel tarvis. Seepärast katsume hästi tunda õppida elu — ka selles osas, kus vahest väline silt, vorm ja etikett on tugevamad kui seesmine tuum.

Oleks hea, kui nüüd kevad paneks inimestele pähe uusi mõtteid, ideid, mis on aastatuhandeid vanad, ent seisavad ikka kulumata ja samaväärtuslikena.

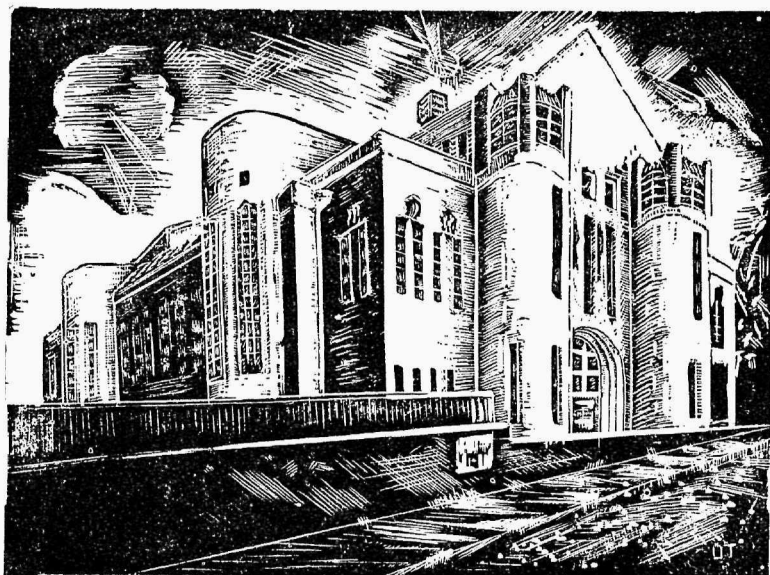
Laseme kevadpäikesel naerda talviste rumaluste üle ja kujundame endast ennekõike vaimselt kõrgeväärtuslikke isiksusi, kellel juba sellest ainsast põhi-väärtusest tingituna on edaspidiseks lahti kõik päikesemaad ja mängualad.

Ja sama kevad sunnib mõtlema kõigele sellele toredale, mis meid veel ees ootab. On tarvis palju töötada, palju kaaluda ja mõtelda, et jõuda välja tervele, kevadisele maailmavaatele, mis elu sisu seisukohalt rahuldab.

Võib soovida, et läheksime nüüd kõik koos kevadega, kinnisilmi, juhitud päikesest ja metsa hurmusest, kuni ükskord avame silmad ja leiame, et elu on nagu suur raamat, mida loeme. Me teame, et selle raamatu lugemine nõuab elteadmisi, intelligentsi, ennekõike õiget suhtumist ja teataval määral isegi aukartust.

Ja kord — lõpetanud lugemise, imestume, kui palju häid mõtteid ja huvitavaid ning kauneid seiku oli selles raamatus.

Robert Suteväe

ÜLO TEDER

„Vanemuine“ Tartus
(püüldige)

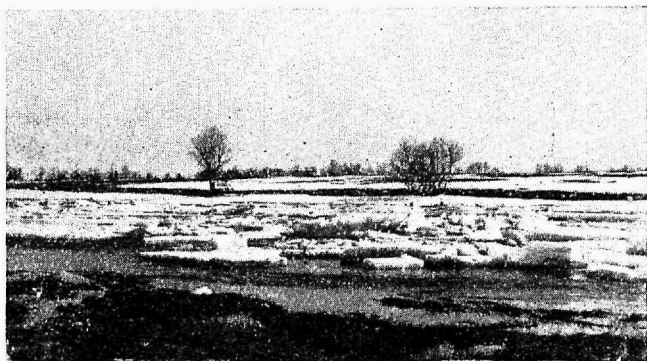
STANOVITŠ

LIINA ÜÜ

Jalg otsõ asõt Tartu suunõn liinan,
kon kevväi löüdnü kodu Toomimäel.
Kon inemise koolva uuvõn piinan,
mis valmistanu teadusmeeste käe:
„Las kassõ mõttõ, tagasi mis viiva
mi noori loodusrõppe nigu tiiva!“

Õhk üle majju korgõmbalõ nõsnu,
ku taivas tennü aha teki üül.
Kõnd inemine, päivä tüüst kes väsnü
ja imestusen kaugõl huulõst huul:
„Üün illu pallu seongi suurõn liinan,
kon uulitsil üün tulõ nigu riidan!“

Must maja vari üskä võtnu tõsõ,
liin orun maka nigu hällün lats.
Om inemisel Toomil antu asõ,
kon imetleda koon üüd võiva kats:
„Üü neile, keda päiv viil jätnü järgi;
üün tundõ saava uuvõ ilumärgi.“

Jääminek Pedjal

MÕTTETIE RII

NEEDE, kes tahavad võita lugupidamist, peavad — tahes-tahtmata — hommikul, lõunal ja õhtul oma tööga teotsema ja selles mitte mõnu, vaid tõsist ja rasket ülesannet nägema.

Reynolds

Peab minema otse sihile, kaldumata pahemale või paremale — tee palmide ja oaside juure läheb läbi kõrve.

Sven Hedin

Kui peaksin andma nõu mõnele noorele mehele, siis ütleksin talle nõnda: „Otsige endale nii raamatute kui inimeste seas seltsilised, kes seisavad Teist kõrgemal, sest need on igal juhul kasulikem seltskond! Õppige vääruslikku imetlema! Pidage silmas, et suured mehed vaid suurt imetlevad, kuna väikesed vaimud madalat hindavad ja alatut austavad!“

W. M. Thackeray

Mida kauem ma elan, seda selgemaks mulle saab, et pe erinevus inimeste — nõrkade ja tugevate, suurte ja tähtsuseta inimeste vahel seisneb energias, võitmatust tahtes, kindlas nõus ja otsuses võita või surra. Sääraste omadustega on kõik maailmas ületatav.

Buxton

Meetodi tähtsust tuntakse, kui taetakse asju pakkida kasti. Häa pakkija paneb poole enam sisse kui halb.

Cecil

Võlgnen kõigi oma saavutuste eest tänu asjaolule, et olin alati veerand tunni võrra varem määratud ajast kohal.

Nelson

Harry Senter

H. Treffneri gümn.

ON TÖÖ RIKKUSE ALUS?

AVADES vanarahva vaimusalve kaane, näeme, et ühte nurka on kogutud ja tulevastele põlvedele teadmiseks kui ka õpetuseks talletatud sädelevaid mõttesähveid, mille hulgast leiame lause: **töö on rikkuse alus**. Vanasõnad on loodud aegade veeredes, nopitud loendamatu kogemuste hulgast. Järelikult tuleb arvestada nende mõttetavade kaalu ja sügavat mõtet, tuleb lugeda neid kehtivaks ka oma aja, enda ning kaasaegsete kohta.

On paljusid, eriti noorte seas, kes on pettunud töö igapäevasuses ja õpinguis. Järgnevas otsin pääsu sellest masendavast ummikust, püüdes läheneda ühele vanasõnale selle sisuosisteni.

Vaadeldes enda ümber keerlevat elu, näeme üksikuid, keda elulained tõstavad oma harjal teistest kaaskodanikest kõrgemale majandusliku jõukuse ja hüveolu suhtes. Nende hulgas leiame suuri töömehi, kes püsiva ja sügava tööarmastusega, kindla käega ja julge sammuga on saavutanud oma seisukoha. Nad peaksid olema küllalt selgeks näiteks ja eeskujuks, nende elutee peaks meile kinnitama, et **töö on rikkuse alus**.

Materiaalne sajanud kargestab oma karmi asjalikkusega inimesed kaineile mõtteile. Materiaalsuse tähiseks on intensiivne töö, mis surmab unistuslikkuse, nõuab kogu jõu ja tähelepanu rakendamist ning võimete koondamist enese suhtes. Kes kuuleb selle kutset, müüb end talle truuks järgijaks ja orjaks, seda ootab edasijõudmine elus, see saavutab rikkuse. Kes aga langeb unistusse ja ramb-raskesse, tuimusse, mille manab idealisti nutt, see puruneb eluvankri rattamüra rägastikus.

Seepärast on tuntud juhtsõna: **töötage, näke vaeva, higistage nurisemata, püüdke edasi ja teid ootab heaolu!** Noortele tuletatakse meele, et nad ei unustaks töötamast, et kindlustada endale kohta elus, et pääseda tallamisest teiste poolt ja võidelda end elus kindlustatud positsioonile.

Kuid noor on umbusklik, mässumeelne. Ta ei taha tunnustada materialismi kehtivuse kõikumatus, ta ei usu, et töö viib teda rikkuseni; talle meeldib enam unistella kui õp-

pida stereomeetriat, talle meeldib enam lugeda juturaamatut kui õpperaamatut. Ta leiab rühkiva elu olevat liiga mõttevaese ja aatekehva. Ta ütleb üleolevalt, et tema kõrvarve ei kõditagi kõlisev kuld, mida pakub töö. Ta püüab end lahti rabelda materiaalsuse kägistavaist ahelaist, ta gelistab elektrivalguses läikivat parketti tindiplekilisele laupaberile. Aga ta ei lõpeta gümnaasiumi. Siis hüüab ta enda olevat viimse idealisti, materialismi mõrvahimu ohvri. Siis ütleb ta, et saatus on teda jalge alla tallanud.

Ta pöörab oma pettunud pilgu ümbrusele; ta näeb töölist, põldurit, kes nurisemata tööta näeb töölist ja põldurit, kes nurisemata töötab hommikust õhtuni, kannab püsivalt vilja salve, ent siiski ei või näidata oma elupäevade lõpul mingile erilisele kullahunnikule. Ta kohtab tänavanurgal suurmagnaati, kes hooletu liigutusega tõmbab nahkkinda käest, et asetada uimastavalõhmalist sigarit teise suunurka. Noorur pärrib tema järele ja kuuleb: ta olevat ameerika onult pärinud suure varanduse, mida olevat kasutanud kasulikeks operatsioonideks, evides tutvusi, mis aitasid teatavaid silmi kinni pigistada vajalikes kohtades.

Noorur tuletab meele oma esivanemaid, kes isegi õsiti ei saanud mahti asendada kooti peapadjaga, ent siiski kugistasid rutuga ainult tüki aganaleiba, kui said pilguks töövahet. Noorur küsib, kuidas nad ometi võisid luua säärase narri vanasõna, mis pole kehtiv nende eneste kohta ega paku ka teistele õnne. Kas on puine töö niivõrd halvanud nende ajusid, et nad pole suutnud mõeldagi muud kui materialistlikke paradokse? Sest kuigi näed vaeva, suudad vaevalt elatuda, kui ehk

saavutad majandusliku jõukuse, pole sust endast enam selle nautijat!

Kuid miks on siis vanarahvas loonud säärase mõttetu vanasõna? See küsimus äratab nooruris uinunud tööarmastuse. Sest üks olnud meie esivanemad ise need, kes oma turjal pidid taluma rasket töökoormust ja teadma ise sellegipärast, et see töömurdmine toob rikkuse. Seda rikkust ei evinud nad küll toredais lossides, suurtes maa-alades ega tusedas rahakotis, vaid nad tajusid seda. Nüüd näeb noorurgi, et ta ei tohi, pidades end viimseks idealistiks, taganeda tööst, vaid ta peab eristama töös materialistlike sugemete kõrval idealistlikke. Ta sihiks ei pea olema ainult kõlisev kuld, vaid enesesüüdistusest vaba südametunnistus, mis on jõudnud tööõõmu hindamiseni, mis võib julgelt ütelda, et ta on täitnud oma kohustuse maailmas inimesena, et tema looming seisab pikade aastate rivis, mille ta on suutnud läbida, kaotamata oma eneseusaldust. Sellega on ta võitnud elu. Sellega on ta võitnud materialismi, sest ta pole lasknud murda sellel oma isiksuse jõudu. Ta on saavutanud hingelise rikkuse.

Aga teel hingelise rikkuse säilitamise ning tööõõmu kaemuse poole ei tohi unistada mugavaist esemeist ega suurtest rahakastidest, sest need on ju materialismi söödad, mida tuleb võita. Noor ei tohi näha töös materialismi kehastust, vaid peab oskama lahata töö olemust sisuosisteni.

Kogenud vanarahvas suudab päästa pettunu tardumuse ummikust, kui viimane suudab tajuda, et töö on ikkagi rikkuse alus.

Harry Senter

Valge habe

(Järg)

TA nägi oma pikka, küüruvajunud kuju, oma kortsunud tsilindrit ja rohelist luitunud mantlit nagu liigenenud heinasaadu.

Ta oli tõesti Möödunud Sajand!

Tihe puna ronis ta habemest sügavaid kortse mööda kõhnadele põskedele.

Ta heitis nukra naeratus üle õla ja pomises:

„Ah, vabandage! Arvasin, et siin on peotarvete kauplus.“

Uus kelmikas naeruhoo saatis ta välja.

Kuidas see naer ometi voogas, kuidas see soojendas ja joobnustas!

Jälle haaras Sohlenfeldi tuul. Jälle kiskus ja raputas see teda, aga sellel polnud nagu jõudu. Jälle näpistas teda külm, aga sellel polnud enam nagu teravust.

Tundus, kui ümbritseks teda alles äsjane soojus, kui tungiks see kõikjalt ta tarretanud verre.

Ja laternate rohelistes tuledes kilgendas sädelevaid silmi.

Krahv Sohlenfeld värises rahutusest. Unustatud oli Hugo von Heller.

Unustatud olid surm ja surnud. Tema — Sohlenfeld — elas alles!

Ah need juuksed, see nägu, see naer! Kuidas see kees ja pöörles ja keerles ta silmis ja kõrvus!

„Ei!“ hüüdis Sohlenfeld ja püüdis ületada tuult, mis vingus ja vihises. „Ei! Veel pole löödud viimne akord! Veel pole mängitud viimne meloodia! Veel on midagi ees selles näruses maailmas!“

Ta läks ruttavate, imelikult kergete sammudega. Ta põsed õhetasid, meelega kohtadel tuksles, kõrvus huugas, mõtted olid elevil ja valla.

Ta hingas suurte ahnete sõõmudega terasjahedat õhku. Kuidas see kosutas täna!

Märkamatuult jõudis ta mustava ukse ette, kust valgustamata trepp ta pööningukambrisse üles viis.

Seal tundis krahv Sohlenfeld korraga nõrkust. Ta toetus uksepiida najale ja

püüdis hingeldamist maha suruda. Siis võttis ta kõvasti trepikäsipuust kinni ja aeglaselt esimesest trepist üles minnes mõtles ta:

„Inimesed?! Inimesed pole muud kui muusikariistad, millel on keeled ja millel mängitakse vahelduvaid meloodiaid. Ja mõni neist on kõlav nagu parim viiul ja mõni kõlatu nagu haige saksofon. Aga kes mängib nendel? Ei tea, kas see on Saatus või Juhus või Paratamatus? Suur kunstnik on see, mõnikord pime kerjus, kes piinab katkenud tsimblit. Siin kobakäene puulõhkuja ja seal — Paganini. Siin puruneb ta käes parim viiul ja seal mängib ta puukingal kauneimaid palu.“

Ja teisest trepist üles minnes mõtles ta:

Temal on Saatus neid kõiki mängida lasknud, Paganinit ja kerjust ja kõiki, kes on nende vahel — ja nende kõigiga oli ta naernud ja nutnud, neile kõigile helisenud.

Ta oli vana viiul. Ta oli kaua seisnud tarvitamata ja unaruses. Oo — kuidas nüüd see kellukestenaer oli pannud kaasa helisema ta vanad keeled, kuidas see temas oli elustanud veel ühe tormise puhangu!

Ja milline üllatus — see fee, kes mängib tal veel ühe pala, lööb temal veel ühe akordi enne lõplikku vaikust! Milline kingitus Saatuselt!

Aga, krahv Sohlenfeld peatus kahtlevalt, kas kõlbas tema veel selleks? Kas polnud ta veel veidi, ah — et teha tal paar tujukat poognatõmmet ja riputada siis vallatu naeruga varna — see — vana viiul?!

Ei! Kindlasti kõlbas ta selleks!

Veel kõlbas ta suureks ja võimsaks sümfooniaks — jah võimsamaks, kui ial on mängitud temal!

Tõesti, see kevadine naer, mida ta oli kuulnud, alles läbi tema pettumuste, alles läbi tema melanhoolia õrna sordiini võis säärane naer omandada täiusliku kõla!

Kes oli see vaimukas mees, kes ütles: uued instrumendid võivad küll kõ-

lada jõulisemalt ja hoogsamalt kui vanad, aga ainult vanal viiulil on hing!

Ja kolmandast trepist üles minnes mõtles ta: „Ah see naer, see hõbekel-lukeste naer, see ennustab tõesti kevadet, veel üht kevadet pärast nii pikka talve. See talv, see polegi nii lõplik!

Mu täht polegi nii õnnetusetäht!

Ja oma tупpa astudes uskus krahv Sohlenfeld oma tähte.

Jälle läks Sohlenfeld naabertänava pesumajja.

Ta oli lasknud seal vahepeal palju kraesid puhastada. Ta ei teadnud, mitmes oli sinna tänane käik. Ja kas oligi tähtis, oli see nüüd viies või kümnes või kahekümnes?

Ent siiski — täna pidi olema eriline päev.

Mingi iselaadiline võidukus oli täna Sohlenfeldi rühis ja iselaadiline rõõm kiirgas ta ootusärevast pilgust tihedate hallide kulmude alt.

Ta peatus tänavanurgal, ulatas käe sügavale oma roheline mantli taskusse ja ta värisevad sõrmed tõid sealt väikese pikliku karbi nähtavale.

Sohlenfeld avas selle hoolitseva ettevaatusega. Karbis oli kaelakee, kett peeni roosakaid pärle. Ta vaatles neid liigutava hellusega. Need maksid talle palju. Need maksid talle raske vana-moelise peegli ta pööningutoast — peegli pragunenud sükomoorist raami ja unustatud ajalooga.

Ja veelgi polnud need, kahjuks, ehtsed. Aga Sohlenfeld lohutas end mõttega, et nende saaja polnud ju kindlasti nii nõudlik. Ja pealegi, kas ei teinud ohver, millega need toodi, neid hinnalisemaks, kui ehtsus seda oleks suutnud.

Sohlenfeld poetas karbi tasku.

Pesumaja klaasruutudega ukse ees peatus ta. Jäälilli polnud enam ruutudel, lamp ei põlenud veel sees ja väljas oli võrdlematult valgem kui esimesel korral, millal ta oli tulnud siia. Talvest pidi peagi saama kevad.

Tõsi — kevadele järgneks suvi ja suvele sügis ja uus talv. Ei tea, kas sellele veel midagi järgneks?

Aga praegu ei mõtelnud Sohlenfeld kõigest sellest. See ei sobinud nagu. Nüüd mõtles ta ainult kevadele.

Südame ähvardavalt põksudes astus ta üles kolm trepiastet ja piilus ruumi sisse.

Ta nägi Elma valget pead läbi uduse klaasi. Tüdruk seisis seljaga ukse poole ja korraldas midagi ühel riivilil.

Uksekell — Sohlenfeld teadis seda — ei töötanud viimasel ajal. Võib-olla õnnestuks tal tüdrukut üllatada?

Ta võttis kee karbist, ta värisevad käed oleksid selle peagu pillanud. Siis avas ta hiljukesi ukse. Ei — kell vaikus, see ei reetnud teda.

Kuulmatult sammus ta üle ruumi ja peatus leti ees. Elma ladus triigitud särke riivilile. Sohlenfeld seisis ta selja taga keed mõlemast otsast hoides. Kui tüdruk sammu tagasi astus, et oma tööd vaadelda, sirutas ta käed välja ja pani pärlid kiiresti kummarduvasse kaela.

Väledalt nagu varblane pöördus tüdruk ümber. Ta ei karjatanud. Üllatunult vaatas ta Sohlenfeldile ja pärlidele. Ta vaatas ja imestas, kuid ei protesteerinud.

Siis naeris ta oma helisevat haldjanaeru.

Ja krahv Sohlenfeld kuulas.

Ta astus tüdruku juure, kohendas pärle, kergitas ja seadis neid ega hoidunud seejuures puudutamast ta ümarikku lõuga.

Ja Elma taganes sammu, punastus ja ta naer helises nagu ei kunagi enne.

Krahv Sohlenfeld oli õnnelik.

Kui ta pesumajast lahkus, ei läinud ta koju. Ta tundis vajadust sinise taeva järele pea kohal, õhu ja avaruse järele enda ümber.

Ta jalutas aeglaselt piki kitsaid tänavaid, mööda tühje puiesteid ja vaivavaid parke.

Kui palju ilu nägi ta korruga kõikjal. Kui palju ilu oli lumiste puude

ootavas vaikumises ja tukkuvate teede hääletuses, mida katkestas mõne kauge saanikella tilin — kutsuv ja meelitav nagu Elma hõbedane naer.

Kui palju ilu oli taeva kõrguses ja puhtuses ning päikese hõõguvas loojumises linna mustavate tornide taga!

Krahv Sohlenfeld kõndis mööda pargi nukrate kaskede alleesid, mis kohtusid üksildastel platsidel väikeste naervate putikajude juures, kel olid peas mütsid charoosakast lumest.

Ta kõndis ja kõndis ning mõtles Elmast.

Oo — kuidas ta oli rõõmustanud, kuidas ta silmad olid sädelnud!

Ja nüüd seisab ta akna juures ja vaatab keed. Ta sõrmitseb seda õrnalt ja tänulikult, tunneb rõõmu selle tuhmist pärlmutrisest läikest ja naerab.

Sohlenfeld pöördus ümber ja tõttas tagasi linna. Veel kord tahtis ta kuulda Elma naeru täna.

Pesumaja ette jõudnud, peatus ta ja vaatas sisse. Kedagi polnud näha. Ta lükkas ukse hääletult valla ja astus ruumi.

Seal korraga seisatas ta. Ruumi nurgas seisis väike pleekinud sirm odavast riidest kireva jaapani mustriga. Selle taga oli laud, mille laekas Sohlenfeld teadis säilitatavat raha ja arve- raamatut. Ja selle sirmi tagant tungis Sohlenfeldile kõrvu hääl — mehe hääl.

Sohlenfeld tardus. Kelle hääl võis see olla, selline kõrge ja kärisev?

Siis korraga tundis ta selle. See oli naabermaja vürtspoodniku hääl — sama, kes igal hommikul, kui ta poodi tuli oma piimapudeli ja poole kilo leiva järele, ütles talle: „Tere hommikut, härr kraaff!“ — ja kui ta välja läks pilkavalt hüüdis: „Nägemiseni, härr kraaff!“ See oli sama laiapõskse agulipoisi hääl, kelle nägu oli punane ja läikiv, nagu higistaks ta alati, silmad pilukil, nagu vahiks ta püsivalt päikesesse, ja valkjad harjasjuuksed pahralt püsti. Aga mis tegi see siin?

Krahv Sohlenfeldi sõrmed tõmblesid kramplikult. Sinakad sooned ta laubal paisusid nagu pinguli nõõrid kollase naha all.

Mis tegi see siin?

Läbi kohina kõrvades püüdis Sohlenfeld mõista peepoisi sõnu.

„Ah või sama koibakas?“ hüüdis see ja naeris laialt ja praalivalt. „Aga mitte poleks uskunud! Ise nagu kondituustik, aga kae veel kuradit!“

„Ja vaata“ — kuulis Sohlenfeld Elmat kihistavat — „vaata, mis ta mulle veel kinkis!“

„See praht viska otsekohe nurka!“ hüüdis peepoiss järsult ja karedalt.

„Aga kes teab, ehk on veel viimati ehtsad?“ viivitas Elma kahtlevalt.

„No kas see pole ükskõik!“

Sohlenfeld kuulis rabelemist ja edevat kiljatust. Mingi valge ese lendas sirmi tagant välja ja langes ta jalgade ette. See oli tema kingitud pärlikett, mille eest ta oli müünud vana Lüttichi peegli.

Tumeda klõbinaga langes see põrandakividele, kett katkes ja pärlid veeresid laiali.

Pikkamööda langesid Sohlenfeldi sõjakalt tõstetud õlad alla, ta pea vajus norgu ja habeme hallid kiharad värisid.

Läbi udu nägi ta pärle oma jalge ees veerevat ja kogunevat ritta leti ääre. Need olid kui naervad, pilkavad silmad, mis vaatasid tema poole üles ja sädelesid kahjurõõmust.

Ja siis kuulis krahv Sohlenfeld veel kord Elma helisevat naeru.

See voolas ja hoovas läbi väikese ruumi; nagu tuhanded hõbekellukesed kõlises naer ta kõrvade ümber — uimastavalt, piinavalt, tapvalt.

Värisevi põlvi ja vankudes pöördus Sohlenfeld ümber ja väljus.

*

Hommikul leiti ta oma vana viltuvajunud kapi eest, mis lõhnas koide ja tubaka järele.

Ta tardunud silmad olid avatud ja näisid nagu imestades tunnistavat kohta luitunud seinal, kus oli rippunud tuhm sükomoorraamiga peegel.

Ta kord nii tore must habe aristokraatsete hallide kiharatega oli sasis ja pulstunud, ja kui talvehommiku külma valgust tупpa hakkas voolama, siis näis, nagu oleks ta habeme värv olnud puhtaim valge, valge nagu talviste väljade lumi, valge nagu kahisevad surilina — — —

Jaan Kroos

Helli tõde

(Muinasjutt)

(Järg)

JA jälle kihutasid lind ja Helli päikese ja pilvede vahel. Viimaks laskusid nad maa peale. Kuski oli kuulda laulu, muusikat ja naeru.

„Vii mind sinna, kust tulevad need hääled!“ ütles Helli.

Varsti nägid nad uhket valgustatud lossi järve ääres. Loss seisis kaljul järve kaldal, mille vesi oli must, sügav ja rahuu.

elavad hästi selle lahke kuninganna alamad.

Vaevalt sai ta seda mõtelnud, kui kuulis kustki kaugelt tasast oigamist.

Helli kuulatas.

Oiged kordusid. Need tulid pimedast aiast, lossi tagant.

„Lendame sinna, armas lind, kust kuulduvad oiged!“

Ja nad lendasidki lossi juurest pimedasse

Lossist kuulduski muusikat, naeru ja laulu. Uhkelt rietatud mehed, aga veel uhkemad ja ilusamad naised liikusid seal aeglases tantsus. Kuld, kalliskivid — kõik olid segunenud ja särasid ning kiirgasid mitte vähem kui tuled kristallalustes.

Kõige ees, käe alt kinni ilusa ja uhkelt rietatud noormehega, tantsis kuninganna — selle maa valitsejanna, kuhu oli saabunud Helli ühes linnuga.

Oo, kui ilus oli kuninganna! Ta silmad olid niisama tumedad nagu järve vesi akna taga. Ta juuksed olid nagu kullast. Ja kuninganna nägu oli päris nagu lapse oma, vaikne ja süütu.

„Kui õrn ja meeldiv on kuninganna!“ mõtles Helli. Kindlasti valitseb tema riigis õiglus. Ta vist ise armastab ka õiglust ja kindlasti

aeda. Mida kaugemale nad lendasid, seda selgemaks muutusid oiged. Kuu äär tuli pilve tagant nähtavale ja valgustas väikest muru. Seal oli suure puu külge vangistatud noor neiu. Ta käed ja jalad olid kõvasti seotud jämedate nõõridega. Tema nägu kandis raske kannatuse jälgi.

„Mis on sinuga? Kes sidus sind siia? Ja miks sa oigad?“ küsis Helli.

„Ma olen kuninganna teenija. Selle kuninganna teenija, kes tantsib seal lossis. Tema käskis kolm päeva tagasi siduda mind siia puu külge, et ma sureksin nälga. Julgesin talle öelda, et prints, kelle ta on valinud oma meheks, ei armasta teda ja soovib ainult sellepärast temaga abielluda, et saada kuningaks. Ma tean seda. See on tõsi. Ja nende tõesõnade pärast pean ma surema näljasurma.“

„Ruttu, ruttu, lendame kiiresti lossi, et poleks hilja päästa seda õnnetut näljasurmast!“ hüüdis Helli.

Kiiremini kui tuul lendasid nad lossi.

Nagu välk rabas kõiki tütarlapse ja suure linnu ilmumine keset saali. Muusika lakkas mängimast, paarid jäid seisma.

Ühe hüppega seisis Helli kuninganna ees.

„Kuninganna,“ ütles ta väriseva häälega, „kuula mind! Sina siin lõbutsed ja tantsid, aga seal aias sureb su teenija. Nii pole hea, kuninganna! Sinu teenija ütles sulle tõtt. Ei ole sünnis lõbutseada, kui seal aias sureb inimene. Käsi vabastada õnnetu neiu ja siis võib jälle mängida muusika ja kõlada su külaliste lõbus naer! Ei ole hea see valitseja, kes nii karmilt karistab õiglase sõna eest.“

Lõpetanud oma kõne, vaatas Helli üles kuningannale ja kangestus hirmust. Mis juhtus äkki ilusa kuningannaga? Tema silmad olid veel suuremad ja tumedamad kui enne, olid nagu kaarnal. Tema nägu oli muutunud rohelisteks, suu oli inetult viltu kiskunud. Ühe hetkega oli veetlevast kuningannast saanud vastik ja eemaletõukav olend.

„Kuidas tohid teha mulle etteheiteid, sa kõlvatu tüdruk!“ karjus ta Helliile, ise jalgu trampides. „Kuidas tohid sa õpetada mind! Selle eest pead kohe surema!“

Pöördunud ümber, käskis ta oma teenijail Helli kinni võtta ja järve visata. Teenijad täitsid kohe kuninganna käsu. Helli kisti akna juurde ja visati alla, otse sinna, kus kohisesid suure järve lained.

Helli kukkus järve, vajus külmadesse lainedesse ja jäi surnult lebama järve põhja. Ja ta

oleks jäänudki võib-olla saagiks kaladele, kui mitte suur ustav lind poleks tormanud kohe tema järele ega oleks tõmmanud välja veest väikese uppunu.

Ta haaras Helli oma noka vahele ja tõusis kiiresti taeva poole. Kaugele maast ja järvest. Ikka kõrgemale ja kõrgemale.

Ja seal juba oodati Helli. Ootasid meeldivad valged väikeste hõbetiivadega olendid. Kui nad nägid suurt lindu, kelle noka vahel oli Helli, võtsid nad ta sülle ja lendasid taevasse.

Kuigi kaua ei kestnud väikeste olendite teekond.

Äkki kuuldus imeilusat muusikat. Nägematu koor laulis taevalikku viisi.

Väikesed olendid kandsid Helli toredasse aeda, panid ta maha murule, kus kasvasid imekenad lilled, seisid ta ümber ja hakkasid laulma selliste häältega, milliseid võivad omada ainult inglid.

„Ärka üles, väike armas Helli! Sa sattusid tõeriiki. Ainult tõde, ilus ja puhas tõde on siin, niisugune, mida sa ei kohta maa peal. Ärka üles, armas väike Helli!“

Kuid Helli ei kuulnud inglite laulu, ei tundnud lillede lõhna. Siis inglid, lakkamata laulmast, lendasid veel kõrgemale ja kaugemale ja tulid varsti sealt tagasi ühe naisega valgeis riideis. Ta näis armsana ja vagana nagu tuvike.

Naine kummardus surnud Helli üle ja kaks kuuma pisarat langes ta silmist Helli rinnale ta südame kohal.

Äkki sai Helli süda elavaks, hakkas tuksuma. Helli tegi silmad lahti, vaatas ringi ja hüüdis rõõmsalt, tundes ära naise, kes kummardus ta üle.

„Ema! Mu emake!“

„Helli, minu armas Helli!“ sosistas valge naine. „Sinu õigluse pärast ühendas Jumal sind minuga, et me kunagi, mitte kunagi ei pea lahkuma teineteisest. Tõeriiki tõi sind suur lind, sellesse riiki, kus elab rõõmus ja juubeldav tõde.“

Ja ema kaelustas kõvasti oma tüdart, suudles teda ikka ja ikka. Ja heledajaukselised inglid laulsid hünni Helli õiglusest.

Aga suur lind lendas tagasi maa peale inimeste juure, soovides leida ilmtingimata sealt tõde. Lendas ilma Helli. Kangekaelne lind!

Aga Helli jäi emaga õigluseriiki.

See oli ammu, väga ammu.

(2. auhind TTG võistlustel)

Tamara Kudeviita

Lemmitu Lemmik

ÜHEL päikeseküllasel pärastlõunal Lemmit oli puhunud tublisti vilepilli ja istus nüüd raugena künkal, kuulates võõraste puude koha ja vaadates eemal niidul lebavaid võõraid rebukollaseid lilli. Kus aga asus oma pilvipillutav puu, sääl kasvas ainult punaseid lilli, puuladvastki helkis aiva veripunaseid värve.

Veiseid kaldus üle raja võõrale maale, Lemmit tõusis ja ruttas neile vastu. Sagiv tuuleke jahendas pääd ja juuksed libisesid nooltena läbi kriimustavate okste. Lemmit seisatas ja vaistuliselt haistis magusvärseid kevadlõhnu.

Korraga tõi järsk puhang endaga jõe poolt kaasa imelisi häälightsusi otsekui lapse kriiskavat lallutust. Tuli uusi puhanguid ja uuesti nõrka kisendust, nagu hüüaks keegi väsimusest lõõtsutades appi.

Kui Lemmit jooksis lähemale, sai jões nähtavaks must tomp, mis rabeldes vajus, teises kohas aga uuesti veele kerkis, et taas põhja sukelduda. Ja olend häälightses kaeblikult ja tuulgi näis kaasa vinguvat.

Hoides kinni kaldapajudest Lemmit küüniatas uuesti kerkinud looma ja tiris ta kaldale. Koera sametmust pää oli läbimärg ja surmtard, kaela ahistas vettinud nõör. Looma oli näiliselt tahetud uputada, aga kivi nõõri otsas oli kerge, siiski küllalt raske selleks, et veele tõusjat uuesti sügavusse tõmmata. Nii väsinud loomake kord ikkagi uppunuks.

Lemmit asetas õnnetu murule, venitas pikkamisi silmuse avaramaks ja eemaldas selle. Koera pruunid silmad avanesid korraks ja sulgusid kohe rambinult, suu ahmis kähisedes õhku. Lemmit silistas koera kaela, kuhu nõör oli sooninud sügava armi. Juba jaksasid silmad avaneda, neist säras siirast poolehoidu ja tänutunnet. Juba sabagi kerkis, langes ometigi kohe jõetult.

Lemmit tundis: nii koera pehmet karva silitades nõrgus südamesse soojust. Koer nõjatas pää poisi põlvele ja hõõrus hilju oma lõuga. Lemmit tõesti ei teadnud, mis hakkas sisimas päikesena hõõguma, mis sundis kõditama koera kukalt ja lausuma lohutavalt: „Vaene, väike loomake!“ Ta näis siiski aimavat, et ta vähesallitud karjuspoisikesena võõrsil, eemal lapsepõlve kodust, on leidnud toreda sõbra ja hea ning tubli tulevikukaaslase.

Kui koer oli küllaldaselt toibunud, kargas ta üles ja raputas endalt vett. Nüüd Lemmit tõstis looma oma rinnale, et temassegi hoo-vaks säält sisimat soojust. Korraks peatus Lemmitu pilk koera armetult väriseval suul ja juba järgmisel hetkel neelas koer ahnelt suutäisi võileivast. Varsti olid nilbatud suhu murule varisenud raasukesedki, kurb pilk riivas karjakotis olevat nappi leivajääki ja tõusti anuvalt tagumisile jalule. Ja kuidas Lemmit suutiski vastu seista — peagi kogu perenaiselt ligipandud toidus puhkas koera kõhus.

Kutsikas istus Lemmitu kõrvale nagu vana sõber. Lemmitut aga vaevasid mõtted, mis koeraga päälle hakata. Koju viia tähendaks tunda peremehe vihaseid pilke ja valusaid mükse. Kuid vilgas loom märkas poisi silmis rahutust, vibutas rõõmsalt saba ja hüppas üles, et paitada pehme käpaga murekat palet. Lemmit katsus käega südant ja tundis, et see oli hakanud rähnina tormakalt toksima. Poiss silistas koera turjalt ega kahelnud enam.

Kui juba pimenes, sammusid loomad koju, nende taga rõõmus karjus, tema kõrval saba väntsutades koer, kellel oli juba nimigi — Lemmik. Loomalauda nurka sai ta sammalpehme aseme. Kui Lemmit tuli söömast, kus ta iga hetk oli kartnud lauda poolt haugatusi kuulda, siis norskas Lemmik oma pesas. Lemmit poetas taskust koerale pessa leiba ja muud, mis oli pannud oma söögijaost salaja kõrvale. Koer urises unes rõõmsalt, saba tegi vinta-vänta.

Nüüd Lemmit oli leidnud endale võõrsil sõbra. Kõik olid siin võõrad: puud kohisesid teisiti, linnud laulsid teisiti ja lilledki õitsesid teisiti. Aga oli väike olend, kes väntsutas sõbralikult saba ja lakkus poisi käsi-jalgu. Lemmitu südamesse voolas nagu uut verd, põskedesse imbus uut puna. Muretult ta jagas oma söögi koeraga, olles valmis viimase isukuse puhul napigi kõhutäitega koikusse pugema.

Kutsikas oli tänulik Lemmitule kõige hoolitsuse eest. Kui poiss oli väsinud, võis ta rahulikult mättal lamada. Siis jooksis Lemmik ise rajale liginevaile veiseile järele, sädistas niikaua saba ta nina all, kuni oli saavutanud oma tahtmise.

Karjaelu muutus lõbusaks, iga päev oli erinev, iga tund valmistas üllatusi. Koer ei lubanud Lemmitul olla tõsine ega istuda mõtteis, iga väiksemagi murevine poisi näole ilmusdes oli rõõmustaja kohal. Ta tegi kõik, et Lemmit avaks suu, ütleks ühegi sõna, pillaks ainsagi naeratuse. Tasuks selle eest Lemmik võis lõputult joosta, hüpeldes liblikaid seirata, vihaselt oravaid haukuda ja muid koerusi teha. Uperkuuditamine ja kahejalakäik õpiti selgeks, et aga sõber ei tarvitseks igavleda.

Mõnusaim oli ometigi siis, kui Lemmik oli hullamisest väsinud, teineteise kõrval lamada. Siis Lemmit silitas ikka aeglaselt Lemmiku selga, kuna Lemmik hingeldas avasui, keele laisalt väljas tolgendades, ja naksas iga ligineva kärbse poole. See oli tore elu!

Vihangi ei suutnud peletada rõõmu. Siis loitis tuli kõrgele, suitsukahlad ühtusid ülal pilvekangastega. Lemmik kükitas õige lähedal tulele, vaatas heledaimasse lõõma. Kui kuumus tükkis liiga tegema, jooksis paar tiiru vihma käes ja tuli jälle tagasi.

Nõnda suvised päevad olid möödunud viirastusena ja hakkas ootamatult langema kuldseid lehti ning puhuma vingeid sügistuuli lõikavalt läbi ihust ja luust. Nüüd lamati hästi ligidal maale, teineteisele külge-külje vas-

tas. Ja Lemmit veeretask talgulistelt kuulud laulu, millele Lemmik ulgus kaasa. Üle tugeva ja pahaendelise tormimühina kaikus sõpruse kuik.

Suur sõprus pidi purunema. Nii tahtis viimas saatus. Kui sõprus oli suurem kui kunagi varem, kui väitis iga kohtav pilk, iga turjasilitus ja käelakkumine, et Lemmit ja Lemmik olid lahutamatud sõbrad, siis saatuse välk lõi sisse. Lõi sik-saki, vihjas lõunat, osutas põhja, siis raksatas keset sõprust.

Õhtu oli ilus, päike loojus punaselt. Tarest õhkus rasvmagusaid roalõhnu. Lemmitule oli antud viimne töö sel õhtul. Ta pidi peeneks raiuma sigade järgneva päeva toidu. Pimenes kähku vihmapilvede kiirest ligiruttamisest ja juba langeski esimesi piisku. Tarest lisanduvad uued lõhnad panid suu vett jooksuma.

Vihmalähedus ja kõhutühjus lükkasid poisi kibedasti tõhe ja esimene löök puudutas pütti. Säält pörkus hele kilje. Lemmit haaras ehmunult pütti, kätele purskas sooja verd — käed värisid hoides viimseis hingeldusis visklevat sõpra Lemmitut purustatud kaelaga. Sõpruse tulist verd nõrgus kätele.

Käsi varred olid tuimhalvatud, jalad ei liikunud ja aju oli tühi. Ta püüdis midagi toimida, aga ei saanud, tahtis midagi mõtelda, vaid üks sõna sähvis huugavas pääs: „Sõber! Sõber!...“

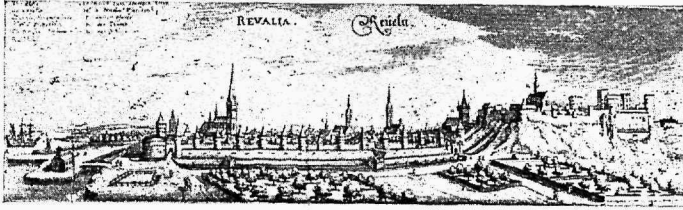
Lemmiku valust tõmblev käpp surus enda Lemmitu pihku ja kui poiss vaatas koera silmi, olid need niisked ja nukrad. Haavatud looma keha võpatas korraks ja kohe väljus sügav korin tema suust. Tema käpp puhkas endiselt Lemmitu käes. Surmaski vandus Lemmik igavest truudust ja vankumatut sõprust.

„Lemmik! Lemmik! Lemmik!“ Lemmit surus elutu keha vastu end ja kordas järjesti sama. Elaks ta veel! Tooks temale teistegi toidu, varastakski, et tal poleks vaja pugeda seasöögi pütti. Lemmit söödaks Lemmiku paksuks, ja kui koera jalad ei taluks keha raskust, kannaks teda süles kõikjale. Nüüd aga on hilja! Rasked laud katavad armsaid silmi. Ei iialgi välgata neis elutuli.

Lemmit jooksis, kätel jahtuv laip ja sõrmedel tarduv veri. Vinged sügistuuled tuustisid vihma niisutatud riideid. Paljad jalad pörkasid pimeduses vastu kive. Jalad olid juba kibedad, aga Lemmit jooksis. Ta ei teadnudki, kuhu. Mitu korda ta oli komistanud, põlved olid maraskil. Aga jooksis ja jooksis...

1929.

Sulev Saar

Enn Kandvere

Gustav Adolfi gümn.

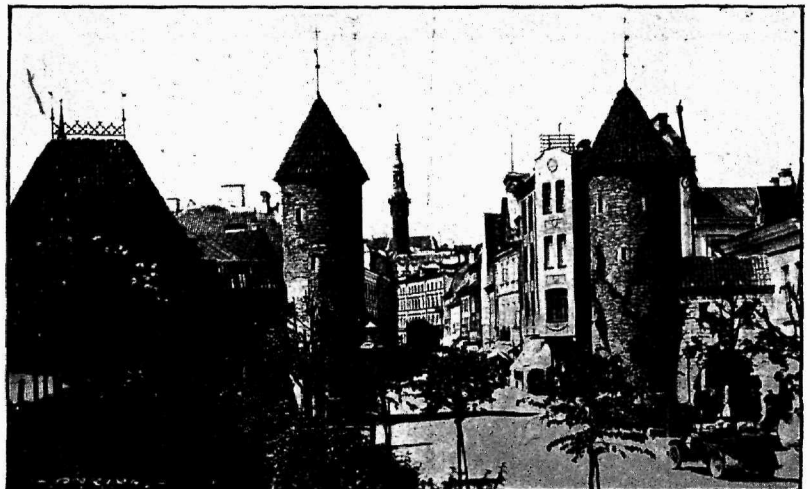
Wana Tallinn

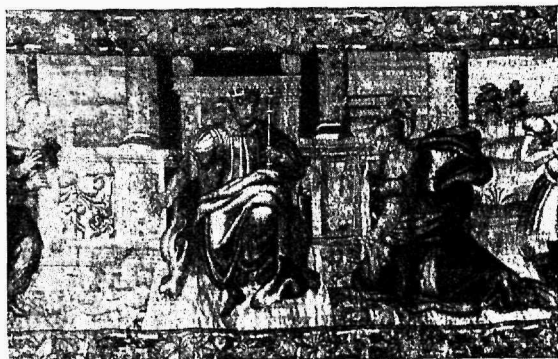
TALLINNA iga võib umbkaudselt arvata tuhandele aastale. Kuid ta esimesist sajandeist pole meil mingisuguseid kindlaid andmeid ja seetõttu on eespool toodud aastate arv oletus. Kindel on küll asjaolu, et meie esivanemad oli kindlustatud paik maalinna näol praeguse Tallinna kohal olemas. Kindlad andmed on Tallinna kohta juba aastast 1219, millal taanlaste rajased Toompeale kindluse, mis on tuntud Toompea lossi nime all ja on säilinud tänapäevani. Taani valitsuse all olles nimetati praegust Tallinna Taani kindluseks (castrum). Orduvalitsuse meie maale tulekuga kaob see nimetus ja annab aset uuele nimele Reval, mis püsis kuni meie iseseisvuse alguseni. Eestlaste juures kujuneb aga pikkamööda välja nimi Tallinn, mis, arvatakse nii, tulevat sõnadest „taani linn“. Orduvalitsuse tulekuga hakkab Tallinna arenemine käima tõusuteed. Linn kasvab ja sellele ehitatakse ümber müür ühes tornidega, millest osa on tänapäevani säilinud. Ka on Tallinna tekkinud palju uhkeid kirikuid. Oleviste, samuti Pühavaimu kui ka Niguliste kirikut mainitakse juba 14. saj. alguses, kuid kõigi eelduste põhjal olid need juba palju varem olemas. Vanim teade Tallinna raekoja kohta on a. 1322, kus mainitakse ühe eraisiku aita „allpool raekoda“ (sub consistorio). Teine

teade on pärit a. 1333, kus mainitakse kellegi haavata saamist „raekoja taga“ (retro consistorium). Need iseenesest väheütlevad märkmed kinnitavad vaid raekojahoone olemasolu. Juba rohkem selgust toovad andmed a. 1341 ja 1345. Need kõnelevad kahest kraamipoest, milledest üks asus „kõige lähemal raekojale“ ja teine — „raekoja kõrval“. Järgnevana mainitakse aastal 1370 üht eramaja, „mis asetseb raekoja taga ja vangla kõrval“ (retro theatrum juxta domum preconis situatam). Vangla kohta aga teame, et see asus praegusel Raekoja tänaval (majad nr. 4 ja 6). Huvitav on veel asjaolu, et selles märkuses nimetatakse raekoda „mängumajaks“ — theatrum. Juba 1364. a. esineb ta sama nime all. Selle nime (teatrum) põhjuseks peetakse raekoja „kõnanikesaalis“ sageli peetud pidustusi, kus veiderdajatele nende ülesastumise eest (a. 1372) isegi tasu makstud. 1373. a. mainitakse kord „vana raekoda“, kuid selle põhjustas vist mõni ümber- või juureehitus, mis toimus enne 1373. aastat.

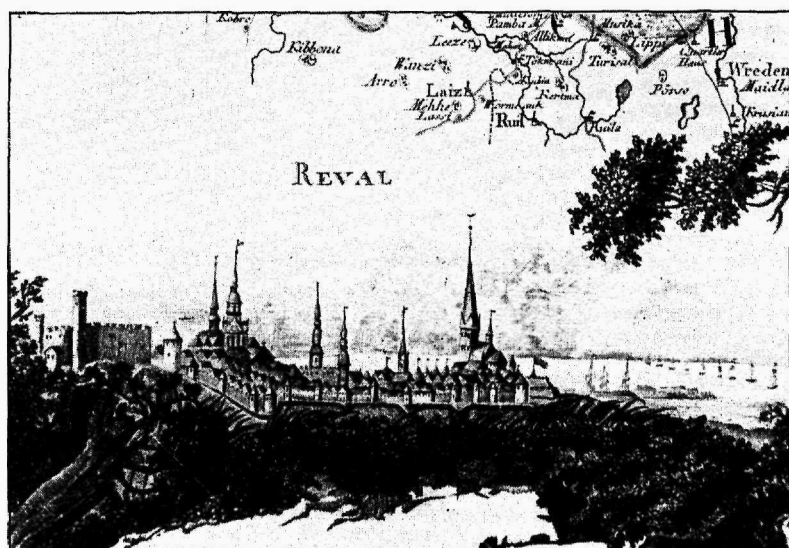
Raekojale on väga mitmeid kordi juureehitusi tehtud. Raekojas asub väga palju vaatamis- kui ka kunstiväärtuslikke esemeid, kusjuures raekoda ise on seda kõige suuremal määral. On ta ju dokument toleaja arhitektuurist.

Raekoda jaguneb keldri-, esimeseks ja teiseks korraks. Siin võime näha õige mitmesuguseid ruume, alates suure saaliga ja ametiruumidega ja lõpetades piinakambriga. Raekoja saal sisaldab suurel hulgal kunstiväärtusi. Raekoja seinal asus ka kaelaraud-häbipost. Ka leidub rohkesti nikerdusi pinkide seljatugedel, küljeleenedel ja raesaaalis leiduvad isegi nikerdatud früüsid. Rohkesti leidub ka maalinguid, mis on koondunud peamiselt raesaaali. Raekojast möödudes

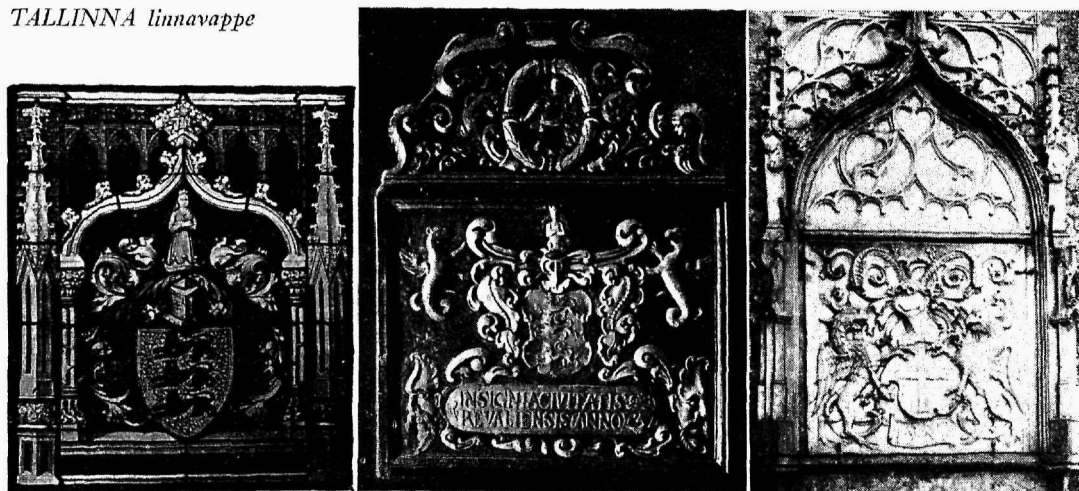

Osa Tallinna linnagobeläänist :
SALOMONI KOHTUMÖISTMINE

Tallinn ühe vanaaegse
joonistuse järelle

TALLINNA linnavappe

võime silmata välisseinal niisil olevat maalint „Viimne kohtupäev“, mis on laudadele maalitud ja on ajalisel vanimaks maalinguks raekojas.

Veel leidub raekojas hõbenõusid, gobelääne ja manitsustahvleid. Manitsustahvleil olevais tekstides manitsetakse raehärrasid, et nad oleksid kohusetruud, õiglased jm. Manitsustahvleid on Tallinna raekojas kaks: ladinakeelne aastast 1651 ja saksakeelne aastast 1600.

Gobeläänid on pärit aastast 1547 ja neid on tänapäevani säilinud seitse. Hõbedast on siin eeskätt mainitavad kannud ja muud seni säilinud esemed, kuna arvatavasti osa hõbeasju on lõõdud rahadeks, nagu see juhtus kesk-aegsete Tallinna kirikuriistadega. See oleks vaid linnulennuline ülevaade Tallinna raekojast.

Mainimisväärsed on veel mitmed vanad majad, nagu Mustapeade klubi, Börsi maja, rida vanu viilkatusega maju Laial tänaval, vana Raeapteek ja palju-palju teisi vanu ehitusi võib leida Tallinnas. Kui lugeja imestab, et nii suur osa kirjutusest on pühendatud Tallinna raekojale, siis võib vastata, et see on tehtud raekoja tutvustamise otstarbel. Nagu teada, saame varsti uue raekoja ja siis muudetakse senine raekoda arvatavasti muuseumiks.

Enn Kandvere

Paremal: „Vana Tallinn“ piltides.
Lhk. 143 paremal ülal:
Börsisaali uksele ripuv „kloppija“.

Job. Aavik Õigekeelsuslike ja keeleuunduslike vigadega lauseid parandamiseks:

1. MINU veene on et inimessugu kaheldamatult hävineb, kui sarnased pahed temas ikka enam ja enam levinevad.
2. Tõenäone on, et poja ülalpidu linnas läheb isale ikka raskemaks ja raske maks.
3. Nagu eelpool mainitud, on kõikides nendes teaduslikkudes raamatutes käsitletud seda küsimust teatud põhjalikkusega.
4. Võimlus on kaheldamatult vereringele soodne.
5. Võib julgelt öelda et kirikurike oli tollel ajal määratult suur, nii et äratas isegi laiemates ringkondades tähelepanu.
6. Kõikide selle õppeasutise kasvandikkude teadmused teaduslikkudes ainetes ei ole süsteemsed, kuigi nad teisisaltpäi kõikidel spordivõistlustel on osutunud kaunis sil-

mapaistvateks.

7. Kuis võid sa mõelda, et tema kaastööst on makstud sama palju kui sinu omast.
8. Ma ei või kujutleda, et tema oleks enda pikemateski kirjutisis seda küsimust põhjalikult käsitletud.
9. See ehtis oli nii võrratult ilus ja nii harmoonsete proportsionidega, et meie sellesse astusime teatud hardumuse tundel.
10. Kuis sa ei öelnud talle, et seda küsimust on juba eelmistel koosolekutel käsitletud teatud määral?
11. Kõikide nende põhjatult rikaste meeste poolt oli nende üldkasulikkude asutiste hääks makstud suuri summe.
12. Kuigi ühelt poolt tema teadmused sellel alal ei ole just määratult suured, siis teisalt on need teatud mõttes sama suured kui sinu omadki.

(Parandatud tekst lhk. 156)

Keeleharastajaile

Liigne lühidus

LÜHEMAD põnad ja sõnavormid on küll üldiselt paremad, sest nad võimaldavad sedasama väljendada väiksema aja-, ruumi- ja energiakuluga. Kuid lühidusel on siiski ka oma piir, väljaspool mida lühidus muutub kahjulikuks ja otse keeleveaks. Mõnikord toob liigne lühidus kaasa tumedust, ebaselgust ja kahemõttelisust. Allpool esitatakse mõned näited säärasest ebakohasest ja taunitavast lühidusest.

1. Mitte „lugupidu“, „ülalpidu“, vaid *lupida mine*, *ülalpidamine*.
2. Mitte „veene“, vaid *veendumus*.
3. Mitte „kuis“, vaid *kuidas*.
4. Mitte „tõenäone“, vaid *tõenäoline*; samuti pole häa ka „kahelehene“, „laialeheline“, vaid parem on *kaheleheline*, *laialeheline*.
5. Mitte „kiriku rike“, vaid *kiriku rikumus*; mitte „vereringe“, vaid *vereringlemine*.
6. Mitte „võimlus“, vaid *võimlemine*; mitte „teadmus“, vaid *teadmine*.
7. Mitte „süsteemne“, vaid *süsteemaatiline* ehk *süsteemaatne*; mitte „harmoonne“, vaid *harmooniline*.
8. Mitte „tähelepanu“, vaid *tähelepanu*.

Tarbetult pikad vormid

Eespool käsitletud liigse lühiduse kõrval esineb siiski ka juhtumeid, kus tarvitatakse tarbetult pikemaid vorme, nii et need moodustavad nagu mingisuguse vastuoksuse lühidustendentsiga. Ka neist mõned näited.

1. Mitte „inimeselu“, vaid *inimelu*; samuti mitte „inimesugu“, vaid *inimsugu* või veel parem — *inimkond*.
2. Mitte „hävinema“, „levinema“, vaid *hävima*, *levima*.
3. Mitte „kahtlematul“ või koguni „kaheldamatul“, vaid *lihtsalt kahtlemata*; *kahtlemata* on nõnda parem.
4. Mitte „hardumus“, vaid *hardus*.
5. Mitte „kõikide rahvaste, kõikidele õpilastele“, vaid *kõigi rahvaste, kõigile õpilastele*; — nimisõna atribuudina on „kõikide, kõikidele“ jne. asemel parem tarvitada lühemaid vorme *kõigi, kõigile, kõigis* jne.
6. Mitte „määratult suured, võrratult ilusad, põhjatult sügavad“ jne., vaid *määratu suured, võrratu ilusad, põhjatu sügavad* jne. Niisugusel korral võib tu-lõpuline omadussõna jääda muutumatul kujul ainsuse nominatiivi adverbi tähenduses, mis on täiesti rahvakeelne nähtus (vrd. ka *kole suured*, mitte „koledad suured“).
7. Mitte „ikka enam ja enam“, vaid pigem selle asemel *üha enam*; samuti mitte „ikka suuremaks ja suuremaks“, vaid *üha suuremaks*. Seega väldime sõna kordumise.

Mis on keeleliselt soovitav?

Soovitav on tarvitada eelistavalt:

- 1) diftongilisi (kaksikvokaalseid) *i-mit-musi*, s. o. neid, kus lõppudes esineb —*ai*—, —*ci*—, —*ui*—: *ilusail hommi-kuil*, *varemail aastail*, *vanemaile isikuile* jne. (pro „ilusatel hommikutel, varematel aastatel, vanematele isikutele“).
- 2) „-likkude“ asemel *-like*: *õnnelike inimeste, mõistlike meeste, majanduslike olude* (pro „õnnelikkude, mõistlikkude, majanduslikkude“); samuti siis ka *ametnike, kunstnike, laevastike, ümbri-ke* (pro „ametnikkude, kunstnikkude, laevastikkude, ümbrikkude“).
- 3) „-likkudel“ asemel *-likel*: *õnnelikel inimestel, mõistlikel meestel, majanduslikes oludes*; samuti *ametnikel, kunstnikel, laevastikel, maastikel, ümbrikel* jne. See nõue järgneb eelmisest.
- 4) „-tleda“ asemel *-tella*: *käsitella, kujutella, loetella, ahvatella* (pro „käsitleda“ jne.); samuti siis ka *käsitel-nud, käsitelge, käsitellakse*, ei *käsitelda, käsiteldi, käsiteldud, käsiteldav* (mitte „käsitlenud, käsitletakse, käsitletud“).
- 5) *ütelda, mõtelda* vormide „õelda, mõelda“ asemel; samuti siis ka *ütelnud, mõtelnud, ütelge, mõtelge*.
- 6) *maksetud, peksetud, lüpsed-tud* (pro „maksud, pekstud, lüpsud“); samuti siis ka *maksetakse, peksetakse, lüpsetakse, maksetav, peksetav*. Eespool käsitledute lisaks esitatagu veel järgmised keeleliselised parandusettepanekud.
1. Mitte „teatud“, vaid *teatav*.
2. Mitte „sama palju, sama suur, sama tähtis“, vaid *niisama palju, niisama suur, niisama tähtis*.
3. Mitte „ühelt poolt ... teisalt“, vaid: *ühelt poolt ... teiselt poolt*; „teisalt“ tähendab „mujalt“.
4. Mitte „eelpool“, vaid *eespool*.
5. Mitte „õigelt, selgelt, kiirelt, julgelt“, vaid pigem *õigesti, selgesti, kiiresti, julgesti*.

Aforisme eesti keelest

Alles kui keeleküsimust ja nimelt keele arendamise ja keele oskuse küsimust mõistetakse kogu ulatuses ja kui see võetakse hädavajaliku osana meie rahvusliku kasvatuse kavas, — alles siis võib meil juttu olla õigest rahvuslikust ideoloogiast.

Niikaua kui meil ükskõikselt päält vaadatakse meie keeleoskuse üldeestilist madalat taset, vigade tegemise rohkest ja keele ikkagi alles lünklikku arengut, ei ole meil veel mitte õiget arusaamist rahvuslusest ja rahvuslikust kultuurist.

Johannes Aavik

RAIN REBAS

Mere ääres

Rutja motiiv suvest 1938

*On nii hea, kui mere vaikne müha
kügutab su ümber hällilaulu.
Vaevu teadvusest kui oled ärgand üles,
tunned, männiokkaist tikit kogu keha,
kuuled – laine triivib kaldal paadi keulas;
avaruste poole tõusvad merest saared
ja su oma mõtete õhkkerge sülem.*

*On nii mugav kanda veres vaikset roidu,
millest iga kihk on omaette tunda;
männimets su üle hoidub kõrges kaares,
idakaarte tuuli vaevu näkku loidub
ja sa tunned mõttekerget paitust
üle uneuimas süleleva keha –
nagu mingeid viipeid, nagu mingeid haardeid.*

*Eemal merel laine paitab taevapinda,
kaugusesse jooksvad välkuvvalged nired,
hõbepisarad ja kimbukesed laugel.
Näed, kui mõte vaikselt laine järel lendab.
Äkki vasakul kaks korstnat, suitsujuga,
lahte sisse trüginud on tormav aurik;
ja sus mingi kergus rauged, kustub, kauged.*

Soome silda sillutamaks

MÖÖDUNUD kevadel, mõni nädal enne eksameid hakkas klassis pisitasa ringi liikuma idee: teha ekskursioon Helsingi. Küsimus tõstetigi klassijuhataja-tunnis üles ja saadi luba hakata asja organiseerima, s. o. laeva-seltsiga läbi rääkima ja lubasid hankima. Valisime eneste keskest toimkonna, kelle hoolde usaldasime asjaajamise.

Enne asja korraldamist tuli ette mitmesuguseid takistusi: ei tasutud õigeks ajaks reisiraha, ministriumilt tuli luba alles n. ü. viimisel minutil, ei antud ühispassi jne. Lõpuks päeval enne sõitu saime siiski Eesti-Soome reisi-kaardid kätte. Enam ei saanud meid keegi ega miski pidada. Sõit võis alata.

Sõidupäeva hommikul võttis vist juba aknast kiikamiselgi mõne mehe reisimeeleolu alla asjaolu, et väljas puhus tugev tuul ja ilm oli sügiseselt süngene. Määratud kollakashallid pilvetordid kihutasid üle vihmhalli taeva. Ilmajaam ennustas eelmisel päeval kogu tormi võimalusi.

Meil oli hommikupoole eksam tervishoius. Soome sõitjaid lubati esmajoones vastama. Keegi tujurikkuvat numbrit ei saanud. Kasutasime seda hommikupoolt veel valuuta hankimiseks ja asjade korraldamiseks.

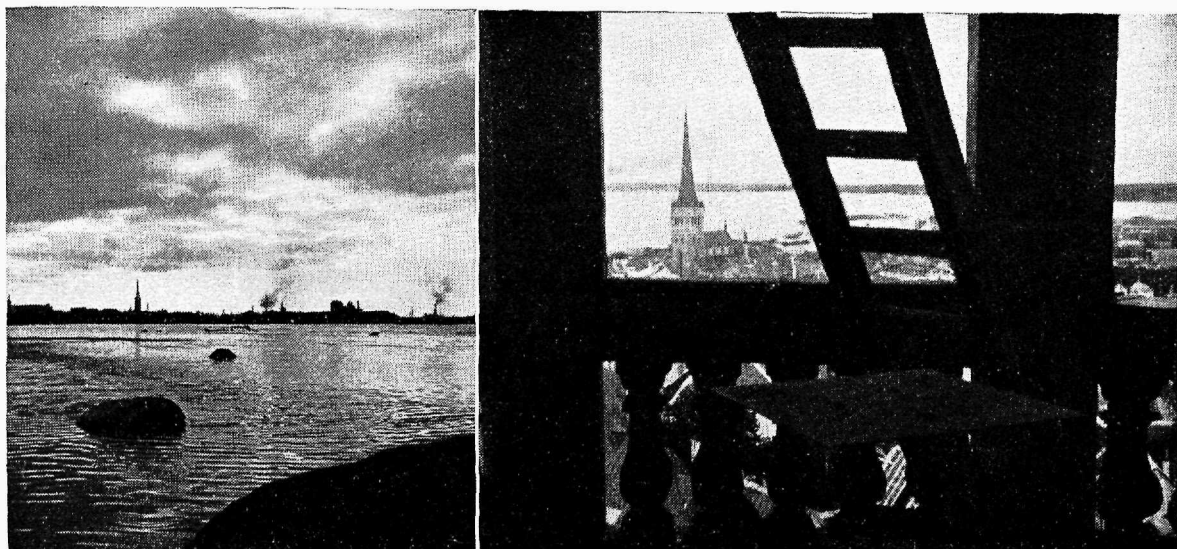
Kell 4 p. l. alustas „Aegna“ sõitu üle lahe, olles kohustatud ka meid kaasa võtma. Meie aga kogunesime juba pool tundi varem reisijatehoone ette, kus hr. M., ekskursiooni juht, tegi oma „väele“ viimse ülevaatusse. Kõik oli peagu korras, ainult minu pinginaabri peaga ei olnud kõik hästi. Mitte et seemiselt, ei — vaid välimiselt. Temal nimelt polnud vormimütsi. Ta ütles selle olevat kaotanud. Igatahes gümnaasiumi au ignoreerimise eest sai ta vägeva peapesu ja pidi peagu maha jäetama. A., kes ise kaasa ei sõitnud, „pakkus“ talle küll oma mütsi, kuid ta ütles selle suure ja luitunud olevat ega võtnudki vastu. Lõpuks siiski tal lubati sõita „tühja“ peaga. Südamlük

jumalagajätt emade ja poegade vahel võttis meil kõigil pisarad silma. Nimelt olid sadamasse ilmunud poegi saatma „fotusnik“ Suntsi ja minu mütsita sõbra emad. Sunts „fotutas“ kõiki ja igauht, kes kuidagi teravalt silma paistsid või tähelepanu äratasid, muuhulgas ka M-i ja laeva.

Laeva pidavad trossid päästeti, trepp vinnati laeva ja — good by, Tallinn! Möödusime sadamatehastest, kus parajasti oli remondis üks kolmemastiline purjekas. Jõudsime reidile. Lainetus oli meiesuguste merimeeste kohta niivõrd suur, et alanud kajutis bridžipartiid, pidime selle peagi pooleli jätma ja dekile kolima. Teise klassi kabiin oli küll väga mugav, kuid reelingu ääres oli millegipärast veel parem. Kõigil oli päris hea olla, kuni esimene... jne. Fakt igatahes, et kajakad ei lahkunud meist Helsingini. Ma arvan, et samad linnud meid pärast ka tagasisõidul eskorteerisid. Nimelt tulime ja läksime nende eskordi saatel.

Laev läbis Tallinna strateegilise „luku-augu“, nimelt Aegna saare ligiläheduse, ning pidime siis, kaotanud silmapiirilt selle kindlustatud saare, pärast pooletunnist ulgumeresõitu silmama Helsingi võtit, nimelt Helsingi-eelseid kindlusi-saari. Nii ütles S. Tegelikult oli see aga tund aega hiljem. Temale olevat seda omakorda ütelnud tema ühe sugulase hea tuttava vend. Niisuguse „pika“ sõidu juures pole ju tund lõpuks ei tea kui suur viga! Vahepeal, olgu üteldud, ei huvitanud S-i isegi fotoasjandus. „Merehaigust meie perekonnas ei ole,“ ütles ta Tallinnas. Inimene ainult mõtleb, aga keegi kõrgem juhüb.

Esmakordselt elus olin niisuguses kohas, kust ei olnud maad näha. Ümberringi, niikaugele kui silm ulatus nägema, oli vesi, õlijas rohekassinist värvi, mida on võimatu nägemata kujutella. Laeva saatvad kajakad laskusid aeg-ajalt isesuguse igatsev-unise kisa-ga lainetele. Kajakate kisa on merel

Vaateid: 1) Tallinnale; 2) Tallinnast (Ilford fotovõistlus)

hoopis teistlaadi kui maa läheduses. Merel nagu ei sobiks rõõmsalt huilata. Meri on selleks liiga sünge ja tõsine. Hallist taevast pisardus külma vihma. Tormine tuul vilistas vantides ja pani plagisema lahtijäetud presendinurga. Laev rullus tugevasti. Aga H. sõi. Minule aga ei olnud sel momendil midagi vastikumat kui see paks võikord, mis kattis tema leiva. Ta tuli „vennalikus sõpruses“ seda minuga jagama. Ma ei osanud muud, kui löödult käega lüüa. Ta julges mulle pärast isegi šokoladi pakkuda, nii nõrk pidin ma välja nägema. Loomulikult ma loobusin.

Seal silmas keegi Soome ranna äh-maseid piirjoni. Läks veel pool tundi, mille kestel saime tagasi varem äravõetud reisikaardid, ja juba oli-megi saarte vahel. Vanad pronkskahurid saarte tippudel seisid nagu iidised Soome vabaduse vahid, millede all sü-gavais saarte südameis asuvat suu-rejoneelised kindlustused, mis kellegi Soome asjades nähtavasti kompetentse härra sõnade järgi tegevat Helsingi mere poolt vallutamatuks. Aga pooltki sellest ilust, mida pakub Tallinn merelt vaatlejale, ei või Soome pealinna omaks nimetada. Ebaühtlases stiilis ehitatud majad, pleekinud trammid ja kuuritaoline tollihoone torkavad maabumisel kohe silma. Kuid kiiduväärset ruttu ja sekeldusteta toimus passi ja

pagasi kontroll. Sisaldasid meie kohv-rid ju nüüd peamiselt vaid toiduaineid, — tagasisõidul oli asi veidi riskantsem. Poisid ajasid tagasisõidul terve treeningdressi ülikonna alla. Mõnel mehel oli kaks-kolm lipsu korraga kaelas. Aga nüi Tallinnas kui ka Helsingis lasti meid, õpilasi, peagu ilma kohvrite sorimiseta läbi.

Meie õhtune reisikava piirdus vaid ringsõiduga linnas. See sõit maksis Helsingi nobedal trammil vaid ühe marga — üks odavamaid lõbusid Soome pealinnas. Ööbisime kolmest ööst kaks esimest laevas.

Mõnele mehele oli ema termospuudeliga kohvi või kakaod kaasa pannud, mõni tellis teed. L. maksis kõigi teed korraga kinni, à 15 s.; aga arvan mäletavat, et ta veel Tallinnas oma teevõlgu mõnelt mehelt nõudma pidi, sest margad sulasid nagu või päikesepais-tel. Särgid, kaelasidemed, spordiriis-tad ja palju teisi väiksemaid asju otse kiskusid linnashulkujaid ärist ärisse, nii et kajut kujunes pärast just nagu mõneks ülesostupunktiks, kuhu kõik oma kalli varanduse kokku vedasid. Seal siis prooviti uusi asju selga või jalga. Saabusime Helsingisse reede õhtul. Kõik ostud tehti peamiselt laupäeva hommikupoolel. Pärast, kui juba tunti linna ja teati, kus on lipsud jne. odavad, kus kallid, polnud sellest tead-

Soome parlamendihoone trepil

misest enam midagi kasu. Ostmistuhinas tehti paljugi rumalaid ja tarbetuid oste. Ei tarvitse sugugi imestada, et üks ja sama kaelaside näiteks makstab ühes äris 5—6 marka enam kui teises. Hinnad ei ole kindlad. Ainult juute oli silmatorkavalt vähe. Mina ei näinud vist ühtki juuti kogu selle kolme päeva kestusel.

Saime laupäeva õhtul varakult kindla käsu: oldagu kella 11-ks laevas. Algul see ei tundunudki raske täita, aga kui pärastpoolekeset tantsuhoogu pidime ära tulema, siis oli kurb küll. Mõni ei suutnudki kiusatusele vastu panna ja jäi kauemaks. Enamik meie hulgast väljus laupäeva õhtul niisiis kindla otsusega kuhugi tantsima minna ja soomlastega lähemalt tuttavaks saada. Meil oli ju küllalt teadmisi Soomest ja Helsingist, aga peagu terra incognita olid meile soomlased. Läksin õhtul Esplanaadile jalutama. See olevat puiestee, kus võivat kohata Helsingi koolinööri, varemkäinute jutu järgi kella seitsmest kümneni. See on lai asfalttänav, nagu peagu kõik tänavad Helsingis, millega paralleelselt jookseb veel puiestee, mille tõttu seal „promeneerimine“ ei jäta pooltki nii labast muljet kui meie „viru marss“.

Uhkeldasime siis tundi pool oma värvimütsidega edasi-tagasi. Kui aga kedagi tuttavat ei silmanud ja hakkas igavaks minema, seadsime samud asema-jaama kanti Vuori tänavale. Sääli oli tantsusaal, mille asukoha meile eelmised koolilõpetajad juba

Tallinnas teatasid. Andsime mantlid ära ja lunastasime pääsmed. See kõik kokku maksis vaid 9 marka, s. o. 72 eesti senti. Tihti olen kuulnud raadiost soome tantsumuusikat ja nüüd siis nägin ning kuulsin kõike oma silma ja kõrvaga. Tantsuks mängis tantsuorkester „Dallapee“. Saal oli suur ja sarnles oma ehituselt „Estonia“ kontsertsaaliga. Tants ise ja kombesid sääljuures on ju muidugi hoopis teistlaadi kui meil Tallinnas. Üldine tantsutase on aga palju madalam. Ja mis eriti silma torkab, on see, et räägitakse võõrastavalt vähe keeli. Pärast mitut katset leidsin lõppeks tütarlapse, kes kõneles saksa ja inglise keelt, kuid siiski vaid nii, et mul oma teadmisi häbeneneda ei tarvitsenud. Ta nimi oli Ingrid. Ta õppis kiiresti oma tantsustiili minu järgi seadma ja nii tantsisime ülejäänud õhtu koos. Ta oli tore tüdruk. — Peale meie, s. t. T. ja minu tuli sinna veel teisi meie poisse. Igatahes jäi meil kõigil õhtust ilus mulje ja otsustasime järgmisel õhtul kindlasti tagasi tulla.

Järgmisel hommikul ärgates saime kohe söögi alla tüürimehelt peapesu, sest poisid olevat hommikul kella viie paiku käinud kapteni kajuti lael „tantsimas“. Kapten olevat olnud tulivihane. — Läksime siis salgaviisi linna hommikueinele. Pärast seda kogunesime õppereisiks. Algasime parlamendihoonega. See soome kaljust ehitatud sammaspalee jättis kõigile imposantse ja võimsa mulje. Sisemine hiilgus, arabeskid ja sümboolsete miniatuuride peen väljatöötamine näitas aga omalt poolt, et paik, kus soome rahvale tehakse seadusi, on küllalt vääriline selleks tähtsaks tööks. Rahvasaadikuil tarvitseb vaid endi ees laual olevaile nupele vajutada ning nad on hääletanud kas poolt või vastu või näidanud endi erapooletust. Aga arvesse võttes, et sääli on igale rahvasaadikute-kolmikule omaette kabinet, peale selle veel ruumid naissaadikuile, ajakirjanikele jne., ei ole vist vale, kui meie juht ütles, et juba selle hoone korrashoid tekitab aeg-ajalt Soome valitsusele raskusi kasutute väljaminekute näol.

Soome kunstimuuseumis, kuhu sisseminek oli muidugi maksuline, nägime

mitmete kuulsate meistrite originaal-seid maale ja skulptuure. — Mul on kodus juba vanast ajast kogukas, piiblist suurem album Soome kohta, mis sisaldab ülevaateid soome ajaloo, majanduse, literatuuri ja kõige põhjalikumalt kunsti kohta. Sää! on toodud fotod tähtsamaist kunstitöödest. Ja neid mulle nii tuttavaid maale nägin nüüd oma „ihusilmaga“: Järnefelt'i rahvusmotiividel loodud maale, Wright'i elusaina näivaid linde ja loomi, Callén'i „Karjapoissi Paanjärvelt“ jt., Runeberg'i skulptuure „Seadus“, „Teadus ja kunst“ ja „Õnn“. Eriti jäi oma õhulisusega ja peene väljatöötamisega meele Callén'i maalidekolmik „Näkid“. Pildistamine oli muuseumis keelatud.

Õhtupoolikul käisime Korkeasaaril. See on kaljusaareke Helsingi skäärides, mis on muudetud zooloogiaaiaks. Seal on esindatud peagu kõik põhjamaised looma- ja linnuriigi liikmed. Lõvidele oli reserveeritud kaljune seljandik, langusega väikesesse tiiki. Kaljud ja lõvid kokku jätsid küll vägeva pildi, kuid viimased näisid kuidagi kurbadena ja melanhoolseina. Oleksin neid heameelega silitanud! Puudus see metsiku looma vaba ja uhke rüht. Lõvide aiast väljaviiv neljapinnaline keerlev uks liikus ainult ühtpidi, nii et talle sobis oivaliselt nimi „väljaviskamise värav“. Piison näis samblasse kasvanud härjana, jõudmata või viitsimata veerand tunni jooksul peadki pöörata. Saarelt tagasisõidul istusid kaks soome näitsikut meie kõrval. Iga mees, kellel oli fotoaparaat, käis neid pildistamas, paludes muidugi ennem neid poseerida. Tüdrukud tegid mitte märkavat, aga siiski iga võtte ajal seadsid oma naeratusi või jälle kohendasid salle.

Pühapäeval kolisime „Aegnalt“ õpilaskodusse. Nimetatud maja jättis mulje, nagu oleks mõni suursugune maja kiiresti ümber korraldatud haiglaks, kust vahepääl veel rüüstajad olid läbi käinud. Elekter oli rikkis, pidime tarvita küünlaid. Tapet oli katkine ja ainukeseks mööbluks olid magadiskotid. Maja kodukord ütles, et iga pärast kella ühteistkümmet tulija peab maksma kolm marka trahvi. Poisid hakkasid kohe üksteisele raha laenama, et pärast trahvimaksmisel sekel-

dusi ei tuleks. Kui aga tuli ekskursioonijuhilt kindel käsk — hilineda ei tohi! — olid poiste meeled mornid. Loodeti juba, et saab kord ka nii välja minna, et pole iga minut tarvis kella vaadata. Aga käsk oli käsk ja seda pidi täitma. Kella seitsme paiku läksime jälle T-ga välja. Enne käisime teistega koos ajapikendust palumas, aga ei saanud. Tänaval kohtasime R-i ja M-i. Puhusime neile ette, et saime ööload — „sedelid“, ning soovitasime neilgi võtta, kui tahavad kauemaks välja jääda ja poisid läksidki.

Kiirustasime siis nüüd juba mööda tuttavat teed „Heimola“ poole ja peagi trügisime rõõmsas inimmassis, otsides eilseid tuttavaid. Leidsime Ingridi ja kõik teised. Kireva piltide reana möödus õhtu. Õppisime ära ainsa vana tantsuma tantsitava „saksa-polka“. Siis pidime lahkuma. Tüdrukud tulid meid saatma. Kell käskis kiiresti tulla ja ruttu jumalaga jätta. Vahetasime aadresse ja ütlesime nägemiseni. Siis tormasime trepist üles. Olime täpsed nagu kõik.

Hr. M. oli kuidagi kohanud oma rootslasest sõbra, kellega ja ühe soomlasega koos neid kutsutud Inglismaal kolledžis „Põhjamaa taladeks“. Ta oli rootslasele kõnelnud, et poisid peavad kell 11 kodus olema, ja nii tõigi ta sõbra saali kaasa. Kõik olid kohal. Hr. M. oli uhke ja rootslane üllatunud. Ja kui siis veel meie „keeletark“ T. nü inglise kui saksa keeles voolavalt ja vabalt juttu ajas, ja kui külaline kuulis, et noormees veel vene ja prantsuse keelt valdab, oli ta päris keeletu. Tema pidanud Eestit mahajäänud ja vene-laadiliseks riigikeseks. Nüüd paranes tema lugupidamine meie kodumaast tunduvalt. Olime kõik rõõmsad, et jätsime oma juhi sõbrale, rootsi õpetajale, ja soomlasest majavalitsejale, kes, nagu ta ise ütles, polevat kunagi näinud nii korralikke üürnikke, hea mulje. NMKÜ laulukoor, kes olevat seal käinud enne meid, olevat käitunud väga sündsusetult. See õhtu ilus lõpp parandas kõigi meeleolu ja ununes pahameel karmi keelu tõttu tagasituleku pärast. Hr. M. andis kõigile „patustele“ hea käitumise eest amnestia, nii et kojusõit ei tekitanud enam kellelegi muret, ja oldi rõõmsad.

HILJA KAMDRON

Akvarell

Esmaspäeval kell 10 hommikul algas tagasireis. Enne ärasõitu käidi veel linnas asju ajamas: kes midagi ümber vahetamas, kes ostmas, kes soome sõpradega hüvasti jätmas. Kõigil jäi soomlastest ilus mälestus. Ainult K-ga juhtus järgmine koomiline lugu. Kiirus-tasime kolmekesi, T., K. ja mina linnast sadamasse. Olime aga veidi eksinud, ja kuna polnud küllalt aega huupi otsida, otsustasime teed küsida. K. pöördus kellegi soliidsse vanema daami poole saksakeelse küsimusega, et vabandage, kus asub sadam, enne meilt küsides, mis artiklit nõuab „Hafen“. Vana daam aga pomises edasi kiirustades, et tal ei ole peent raha...

Sadamas olid meid vastsed soome sõbrad ära saatmas. Naised küll ei ulgunud salgas kail, nagu mulle jutustas oma Soome-sõidust vilistlane L., aga hüvastijätuks viibates olid nendegi silmad kindlasti märjad. Eraldasin Ingridi teiste seast. Olime saanud häiks sõbruks. Oli kurb, kuna nägime teineteist võib-olla viimast korda elus. Laeva kaugenedes ronisin teisele dekile, kust veel võisin näha ta lehvivat rätti. Siis sulas kõik ühte nagu minevik.

Polnud tuju jutlemiseks, nii ma ei läinudki alla teiste hulka. Vali tuul tah-

tis mütsi peast merre visata. Võtsin mütsi kätte ja lasksin tuulel juukseid sasida. Istusin, selg vastu sooja korstnat, ja tukkusin. Kajakad heljusid vihnhalli mere kohal, risteldes aegajalt tiivadega. Kaugelt paistis üksik laev.

Tallinn juba silmapiiril! Tekkiski juba kojuigatsus. Süda voolas hardust täis. Oma maa ja oma rahvas! Eesti keel ja eesti meel! Ei ole kuski nii hea kui oma sünnimaal! Kui juba paari päeva jooksul võib tekkida kojuigatsus, milline närv piin sellest siis aastate ja aastakümnete jooksul võib paisuda! Tallinna silmamine oli nagu reaktsioon viimaste päevade üleulatud pingele.

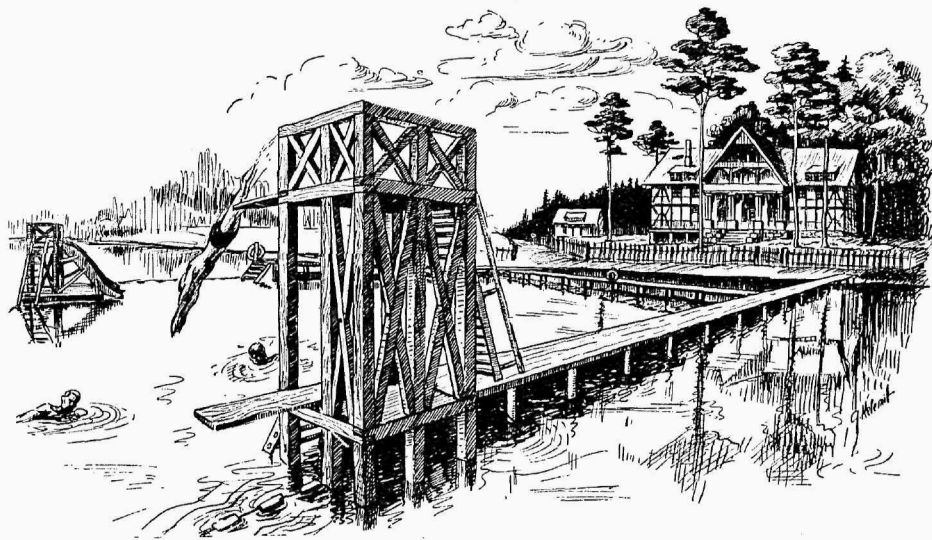
Tänu hr. M. tutvusele läks pagasi kontrolli kähku. „Ah teie õpilased,“ üteldi, „võite minna!“

Salkadena suunduti igas suunas linnas. Olime jälle kodus. Ees oli suvine laialimine. Iga mees oli tulvil isiklikke mälestusi ja muljeid. Olime tagasi just nagu Kunglamaalt.

Olime olnud jälle üks salgake soome silla trampijaid ja toonud kaasa niidikesi, millede üks ots kinnitus Soome, teine Eestisse. Ning niitidest saavad köied, mis hoiavad hõimusilla tugevana.

Arved Laas

Suvi kutsub!

„Kotkakodu“ bassein, tagaplaanil paistab suvikodu.

Noorte kotkaste „Kotkakodu“

KAITSELIIDU poolt on muretsatud noorte kotkaste jaoks suvikoduna kasutamiseks Võrumaal Kubija suvituskohas Kaugjärve kaldal suur kolmekordne maja. Suvikodu „risted“ toimusid juba möödunud sügisel seal peetud juhtide esimeste õppe- ja nõupidamis-päevade puhul — ja noorte suvikodule anti nimeks „Kotkakodu“.

Suvised tegevuse alguseks valmib otse „Kotkakodu“ ette Kaugjärve ehitatav ajakohane ujumisbassein hüppe- ja liuglemistorniga. Osaliselt suvikodus viibivate poiste jõuga korraldatakse mitmesugused mängu- ja spordiväljakud. „Kotkakodu“ lähikonnas asuvad avarad metsaalused pakuvad häid võimalusi laagrite korraldamiseks.

„Kotkakodu“ looduslik ümbrus on kauneimaid kohti ja tervislikult parimaid paiku Eestis: mägismaa, laialdased kuivad õhu- ja päikeserikkad männimetsad, järved, jõed; midagi ei jää lisaks soovida. Ja ümbruskonna rahvas on üldiselt tuntud kui kõige lahkem, kõige südamlikum ja kõige sõbralikum kogu maal.

Eeloleval suvel algab „Kotkakodus“ mitmekesine tegevus, mille kohta annab alljärgnev osa ligema ülevaate.

Tegevusalade valikul on seatud eesmärgiks: 1) hoolitseda poiste kehalise arenemise ja tervisliku kosumise eest;

2) kasvatada poistes kõlbelist ja isamaalist meelsust ning vaimset erksust;

3) ette valmistada või täiendada poiste oskusi ja võimeid tegutsemiseks salga- ja rühmajuhtidena;

4) arendada poistes töötahet ja tööoskust füüsiliseks tööks ja käsitööks.

Osavõtt on korraldatud kavas ettenähtud 1- või 2-nädalaste perioodide kaupa (kogu aeg ühes kohale- ja ärasõidupäevadega on 2 nädalat — 14 päeva). Tasuda tuleb osavõtjail ainult tegelik toidukulu — päevas 80 senti: hommikueine 25 s., lõuna 30 s. ja õhtusöök 25 s., täis tegevusperioodi (14 päeva) eest ümmarguselt kr. 11 ja iga esimese poolperioodi (7 päeva) eest kr. 5,50 ja iga teise poolperioodi (8 päeva) eest 6,30.

Sõit raudteel Võrru ja tagasi on Noorte Kotkaste organisatsiooni liikmeile ette nähtud tasuta.

Registreerida maleva staapi hiljemalt 15. maiks.

Rahvusvaheline suvikool Inglismaal

EELOLEVAL suvel korraldatakse Oxfordi lähedal augustikuu kahe viimase nädala jooksul rahvusvaheline suvikool, millest on kutsutud osa võtma ka Eesti õpilasi. Noored elavad Oxfordi lähedal maal. Peale mõningate loengute on palju võimalusi suplemiseks, jõesõitudeks ja mängudeks. Kavas on väljasõite Londoni, Stratford-on Avoni, jõesõite aurikul ja Oxfordi külastamisi. Osavõtumaks on igalt õpilaselt £ 2-2-0 nädalas (umbes kr. 40), missugune summa sisaldab kõik peale kaugemate ekskursioonide, milledest osavõtt õpilastele on vabatahtlik.

Suvikooli kohta on edaspidi võimalik saada brošüüre tutvumiseks.

Asjast huvitatud õpetajaid ja õpilasi palume pöörduda Rahvusvahelise Õpilaste Kirjavahe-tuse Eesti Büroo poole: Tallinn, Tatari 21-a.

ME OMA SULEGA

Helga Lesk

Nõnne günn.

Ärkamine

KELL tiksus tasa vanal kõrgel koidest puretud kummutil. Mõõda lina ronis pisike putukas suure kiiruga seina poole, et pääseda pakku päikesekiire eest, mis teda armutult ründas. Kummuti all krabis midagi, mis sundis putuka hetkeks peatuma. Samal ajal hakkas seni monotoonselt tiksunud kell äkki meeleheitlikult helisema, mis pani hirmust võbisevate jalgadega putuka uuesti sibama. Helin kõlas kõledana hommikuses vaikuses, jättes järele veel sügava vaikuse.

Päikesekiir ei hoolinud enam pisikese putuka piinamisest. Ta hakkas edevana imetlema oma sära vastuhelki kella nikkelosadel, mängis kummuti vaskilustustega ja istus siis vanatädi halli tugitooli hetkeks puhkama. Äkki heitis päike aknast sisse uue vihu valatuid kiiri. Kiireke tugitoolil nagu võpatas ja ühines siis oma õdede-vendadega rõõmsaks ringmänguks. Järgnes peitemäng vanatädi teki voltides. Kiireke libises üle vanatädi silmalaua, komistas pisut silmaripsmeile, kuid jõudis siiski õigeaegselt ninaauku varjule. Vanatädi aevastas, kergitas vanusest tumedaid silmalauge ja haigutas siis sügavasti ja magusalt. Nähes aga, et aeg oli tõusmiseks varane, suikus ta uuesti, et saada veel natuke aega unerahu ja puhkust silmle ning vanadele kontidele, mis hoolimata pikast unest tundusid kanged ja tinaselt rasked. Sügavad ja rahulikud hingetõmbed kõnelesid jälleleitud unest.

Aknal sumises kergemeelne kärbes kõnelda oma unenägu mürgise naeratusega ämblikule, kes salaja venitas lähemale limaseid võrgu-

niite suupärasele saagile. Kummuti all krabis uuesti midagi. Nähtavale ilmus väike tundlik ninake ja elavad silmad. Pehmeil käppadel jooksis hiir toa keskele, et nagu usin pereema korjata veel viimseid leivaraase inimeste jalust hiireperele söögiks. Leivaraasuga hambais lippas ta uuesti urgu.

Jälle sigis sügav vaikus tuppä. Rahu naeratas vastu sängisambailt ja piilus praguliseks põlenud pliidi tagant. Potid ja pajad läigitasid punnpõski vastu valgust. Pliidiuks oli irvakil nagu kalli külalise ootel. Kohvikatel kõssitas tüdinenult pliidi serval, jättes oma kükitava kuju varju ümmarguse sabata koogipanni.

Õhk värises ootusärevusest. Millal ärkab vanatädi, et alata oma tööd? Uimane kannatamatu kärbes tikkus magaja suhu ja silma, päikesekiir jooksis mitu korda üle vanakese näo, silitas ta halle juukseid, et lõpuks istuda otse ta kinnisele silmale. Nüüd ärkas vanatädi, ärkas, et alata oma tööd. Uimase pilguga vaatas ringi, nagu arvaks ta end veel ikka viibivat unederiigis. Äkki, nagu oma olemasolu tähtsusest aru saanud, hakkas ta vanainimese kohmakate liigutustega riietuma. Mähkis oma unehella ihu soojesse rõivaisse, topis jalga paksud villased sukad ja pistis varbaotsad tuhvleisse. Kiirustas siis pliidi ääre, kust varsti kostis hubast pragnat. Toas levis kohvilõhna, mis ühes auruga viskus turtsuva kohvikatla torust ruumi laiali.

Päike korjas kokku oma kiired tihedaks kimbuks ja tõstis nad aknast välja paitama ja silutama kasteniiskeid puid ja pöösaid.

Helga Lesk

Ekskursioonil

PÕNEVAMAID päevi õpilaselus on kahtlemata ekskursionipäevad. Kui palju uut ja huvitavat näeb siis! Nii õpime alles tõeliselt tundma, kui kaunis on meie väike kodumaa. Sõitis mööda laudsiledat maanteed näed mööda vilksatamas kauneid kohti, näed sinavat järve peegelduvat põlispuude vahelt, näed leinakase õrnu oksa tuules tasa kiikuvat ja siis tajud ning tunned — see kõik on nii lõpmata armas ja kodune. Tunned näpuotstest kuni varvaseni surisevat magusat värinat: kui ilus on maailm, kui õnnelikud oleme meie seda tajudes. Ja siis on südames vaid puhas rõõm, tänu-tunne ja uhkus, et võime omaks nimetada maad, kus leidub niipalju lihtset ilu ja armsust.

Sõitsime Põhja-Eesti rannikule. Omnibus oli täis kiilutud rõõmsanõulisi koolitüdrukuid. Lõbus laul pani värisema ruudustiku, otsides väljapääsu kargesse hommikuõhku ja nagu tahes kogu maailma küllastada lakkamatu rõõmuga.

Oi põnevust, oi noorust ja päevi kauneid! Näha ikka jälle midagi uut, ikka ees ootamas mingi üllatus.

Esimesi peatusi oli Vaeküla Põllutöökooli juures. Paistsid hästikorrastatud lillepeenrad ja valge liivaga sillutatud teerajad koolimaja ees. Vaadelnud kooliruume ja tutvunud aiaga, jäädvustasime nimed külalisraamatusse, ja juba veeres puss taas valgel maantee-lindil, et vallutada uusi maid.

Laul, nali ja naer jäid kaaslasiks meile. Tee veeres käest ja lähenes järgmine peatuskoht — Mõdriku. Kaunid mälestused on säilinud hetkest Mõdriku. Mõned tüdrukud leidsid eest tuttavaid Jänedal veedetud noorte-päevist. Seda südamlikum oli vastuvõtt ja sõbralikum vahekorid.

Einestasime võlvitud söögisaalis. Maitse-sime Mõdriku õunu ja jõime piima. Külalis-lahked piigad näitasid hiljem oma kauneid käsitöid. Külastasime ka nende töö- ja elu-ruume, mis näisid avarad ja mugavad.

Peos kolm punast nelki — kingitus Mõdriku õpilasvanemalt ja süda tulvil lahkumislaulu südamlikke helisid — nii jatkasime jälle reisu.

Suundusime põhja poole, lähemale kauni-male kohale põhjarannikul — Orule. Õhus oli tunda karget hingust — tajusime mere lähedalolu. Hetk hiljem paistsid Oru lossi heledad kontuurid. Kui kaunis, kui ilus loss! Nagu värviline vaip elavaist lillist näis lossi-esine kivitaimes. Lossi terrassile võis näha mere sinetavat palistust. Rohelised kuused kohisesid mäenõlvakul. Org ja mägi, mets ning meri... Milline kontrast, ent siiski — milline imetlemisväärne harmoonia. Võimas tsivilisatsioon ja kauneim Jumala loodus kõrvuti nagu täienduseks teineteisele.

Lossis ootasid meid uued üllatused. Meie, vähenäinud maatüdrukud, sattusime nagu muinasmaailma või võlulossi. Kõik näis nii muinasjutuliselt hiilgav ja kaunis, et kart-

sime unenäona seda nähtust hajuvat. Võisime puudutada (muidugi üsna salaja) kalleid vai-pu, vaadata mööbleid ja päris ehtseid kuul-sate kunstnike maale. Ja mis kõige tähtsam: viibida hetkekski ruumides, mis kuuluvad meie riigi esimesele kodanikule! Iga tuba, neid oli tohtu hulk, oli sisustatud eri stiilis. Nägime ajaloolisi renessanss-mööbleid ja ese-meid, nägime rokokood, biedermeierit ja barokki. Ei puudunud ka vana eesti stiilis sisustatud tuba, mis oli meeldivaim kõigest.

Nii jõudsime pimedikul Vaivarasse, kus lahkelt lubati ööbida lastekodu ruumes. Aga noorus ei väsi ju nii ruttu. Ja päeva jook-sul kogutud kauneid muljeid peab ju kui-dagi avaldama. Palju rõõmu üksi enesele hoida on ju raske. Varsti „lendasid“ voodi-kotid, padjad-tekid, suminast ja lärmist rök-kas ruum, et mõnel õigel ristiinimesel oleks seda kuuldes juuksed kindlasti püsti tõus-nud. Mõni „ontlikum“ õpilane küll manitses ja noomis liigse rahurikkumise pärast, kuid katsuge jõge panna ülesmäge jooksmas; see oleks kindlasti kergem, kui pidurdada rökka-vat noorusrõõmu.

Lõpuks siiski suutis uni murda ka kõige vallatuma vigurid, kuni hommikpäike viimaks leidis karja unisimilisi tüdrukuid.

Pärast hommikueinet algas peagi sõit piiri-linna — Narva poole. Sääil vanas ajaloolises linnas leidus huvitavaid keskaegseid ehitusi. Eriti kõitsid tähelepanu Narva kindlused. Nagu vahipostil olevad sõdurid seisid nad — tõsi-sed ja mornid. Üks neist oli teravatorniline ja kandiline, kuna teine paks ja ümmargune nagu vene baaba. Nii põrmitavad nad juba aastasadu, otegu oodates silmapilku, millal jälle võiks üksteisele sülitada tuld ja suitsu.

Mälestusis sorides kerkib silme ette või-mas ja kaunis vaatepilt, mida saadab kõi-gi aegade kauneim muusika: näen langevat vahtvalgeid vesipärleid. Oo, milline jõud, milline rapsoodia peitub lainetemängus! Võik-sin ülistada laules seda imet, kuid ütlen vaid: minge ja vaadake, siis te näete ning tunnete, kui väike õigupoolest olete suures maailmas.

Jätanud seljataha vanalinna, suundume Narva-Jõesuhu, meie reisu lõppsihti. Lipates palja-jalu sõmeral rannaliival ja sulistades mere-vees tunneme suurt rahuldust ja rõõmu möö-dunud ning käesolevasti hetkest.

Istusin rannaliivale ja meenutasin mäles-tusi, millega olin rikastunud kahe imekauni päeva kestel. Oo, kui palju on siiski veel, mida tahaksin näha, kuhu minna ning saada osa kõigest ja kõigest! Haarata enesesse ma-ilma ilu ja hiljem sisustada päevi kogutud mälestuste meenutamisega.

Nii mõnigi pääkene vajus väsimult teise õlale, kui algasime õhtul koju sõitu.

Kuid mis tähendab väsimus, kui on nähtud ja nautitud nii palju!

Maila Kask

„Nimed marmortahvilil“ esietenduse puhul

VABARIIGI aastapäeval, 24. veebruaril tuli esietendusele „Estonia“ teatris A. Kivikase ja Aug. Annisti dramatiseering „Nimed marmortahvilil“, A. Kivikase samanimelise auhinnatud romaani järele.

Autor koos Aug. Annistiga on teinud romaani vägagi nauditava lavateose, mis tunduvalt rikastab meie näitekirjandust. Mitte süvenedes detailidesse, võib nentida, et „Nimed marmortahvilil“ on küllalt temporikas, sisaldades küllalt pinget ja võitlust, nii et jälgides etendust, tundub, nagu ei olekski see tehtud jutustava teose järele. Ainult eelviimne pilt sünnib nagu väljaspool lavaõhkkonda, jäädes ainult kahe tegelase jutuajami-seks.

Seda hinnatavam on asjaolu, et meie näitekirjanduses ei ole kõrvutada ühtki näidendit, mis käsitleks nii südamelähedaselt Vabadussõda kui seda „Nimed marmortahvilil“. Võib-olla tuleb see sellest, et autorid ei lase ütelda oma tegelastel kõlavaid sõnu, mis oleksid küllastatud paatosest. Nende kõne on asjalik-igapäevane.

Eriti huvitav ja paljupakkuv on see dramatiseering tänapäeva noortele, kel puudub arusaamine vaimust, mis täitis 20 aastat tagasi neid noori, kes astusid isamaaründajale vastu. „Nimed marmortahvilil“ annab tõetruu pildi sellest, kuidas üks Tartu koolipoiste rühm pärast suuri sekeldusi ja ideoloogilist võitlust jõuab frondile. Kuid see pole üksi selle rühma ideede võitlus, vaid kogu cesti rahva sisehingeline võitlus. Selle rühma ideoloogiline võitlus on vaid täiuslik siluett sellest. Kogu dramatiseeringut läbib mingisu-

gune kahtlev-otsiv joon, mis tol ajal eriti ilmekalt esines noorsoo mentaliteedis.

Mis puutub dramatiseeringu ettekandesse, siis võib rahuga ütelda, et lavastaja A. Lauter on teinud tubli töö. Imestavalt hästi tulid näitlejad toime, ehkki täismeestel pole kerge mängida noori.

Teenitult väärib kiitust päätegelane T. Koppel Ahasena, kelle mäng oli niivõrd häa, et milleski ei saanud kahelda. Eriti tuleb esile tõsta tema veevust surmastseenis. Tahtmatult jäi hinge helisema üks tema viimaseid lauseid: „Aga kirjutage siis marmortahvlisse ka nende ideaalid, et nende mälestust ei saaks tarvitada kurjasti...“ A. Eskola rühma-juht Käsperina andis oma parima, olles vahva sõjamees ja tõeline sõber. Ainult veidi võõrastavana tundus ta kõne esimeses pildis. Et siin oli tegemist oma poistega, siis poleks olnud soovivat tarvitada nii ametlikku tooni. A. Vaino Miljanina oma võrratu söögiisuga valmistas niipalju nalja, et isegi dramaatilised kohad olid huumoriga pehmendatud. Omapärase ja huvitava kuju lõi K. Karm Kohlapuuna, olles alguses patsifist, kuid hiljem maru löögimees. Ka H. Laur Tääkerina täitis oma osa tunnustavalt hästi. A. Lauter oli kaptenina tuse sõjamees, aga siiski sümpaatne. Mainimist väärib H. Kaasik kommunist Käämerina. R. Aarma oli peretütrena küllalt elav ja tragi. Väiksemad tegelased täitsid oma osi enamvähem hästi.

V. Haasi meeleolulised dekoratsioonid aitasid tublisti kaasa meeleolu süvendamisele.

Jääks veel soovida, et kõik õppurnoored näeksid „Nimed marmortahvilil“ — see tõesti väärib seda.

Bernh. Lülle

PARANDATUD TEKST

1. MINU veendumus on, et inimkond kahtlemata hävib, kui säärased pahed temas üha enam levivad.
2. Tõenäoline on, et poja ülalpidamine linnas läheb isale üha raskemaks.
3. Kõigis neis teaduslikes raamatuis on seda küsimust käsitletud teatava põhjalikkusega.
4. Võimlemine on kahtlemata vereringlemisele soodus.
5. Võib julgesti ütelda, et kiriku rikkumus oli tol ajal määratu suur, nii et äratas laiemaiski ringkonnis tähelepanu.
6. Kõigi selle õppeasutuse kasvandike teadmised teaduslikes aineis ei ole süstemaatilised, kuigi nad teiselt poolt peagu kõigis spordivõistlustes on osutunud üsna silmapaistvaks.
7. Kuidas sa võid mõelda, et tema

kaastööst on maksetud niisama palju kui sinu omast?

8. Ma ei või kujutella, et ta oleks oma pikemaiski kirjutusis seda küsimust põhjalikumalt käsitelnud.

9. See ehitus oli nii võrratu ilus ja nii harmooniliste proportsioonidega, et me sellesse astusime teataval harduse tundel.

10. Kuidas sa ei ütelnud talle, et seda küsimust on eelmisel koosolekul käsiteldud teataval määral?

11. Kõigi nende põhjatu rikaste meeste poolt oli nende üldkasulike asutuste hääks maksetud suuri summasid.

12. Kuigi ühelt poolt ta teadmised sel alal ei ole just määratu suured, siis teiselt poolt on need teatavas mõttes niisama suured kui sinu omad.

Job. Avik

Väikeasi asju

Suurtest meestest

KUI James Brindley, „kanali-laevasõidu looja“, 18. sajandi teisel poolel tahtis ehitada Inglismaale esimest kanalit, tuli tal võidelda kogu haritud inglise maailma pilke vastu.

Ta ei lasknud end aga araks teha ja tast üteldakse, et ta võitluses üldsuse arvamisega enam vahvust on üles näidanud kui mõni sõjakangelane. Kui parlamendis ta kanaliplaani arutati, küsis üks saadik talt, mille jaoks siis tema arvates jõed on.

Saadikud arvasid selle küsimusega tehnikut haavanud olevat. James Brindley aga tõusis üles ja ütles: „Kanalite täitmiseks“.

Mõne aasta pärast võidi avada esimene kanal Manchesterist Worsley Hilli.

*

Kui suur insener Robert Stephenson ehitas Britannia silda üle Menai kanali, oodati kõikjal põnevusega, kuidas ta mõtleb tõsta kahekümne tuhande sentneri raskusi raudtorusid, mis kaldal olid kokku needitud ja neid asetada nende kohtadele sillasammaste vahele. Varem polnud tehnikas veel kunagi niisugused ülesanded olnud lahendatavad.

Lõpuks küsis keegi talt seda. Stephenson pistis ühe käe taskusse, naeratas saladuslikult ja ütles, et ta kavatses kasutada kuu abi.

Sellega muutus seisukord veelgi mõistatuslikumaks. Kui siis hiiglatorusid vajati, laskis insener mõõna ajal veevoolul pontoonid torude alla tuua, nii et tõus need tõi sillasammaste vahele.

Stephenson avastas, et kuu külgetõmbejõud tõusu ning mõõna mõjustab. Sellest ajast peale on kuu paljudes suurtes silade ehitamisel pidanud kaasabilise osa mängima.

*

Laevasõiduhuvilised Bristolis olid aastate kaupa sadamavalitsusele peale käinud, et lastaks avardada dokivärvaid, kuid ikka asjata.

Siis otsustas Isambart Kingdom Brunel, gigantsete ja fan-

tastiliste tehnikaimede eest võitleja ja julge Themse tunneli ehitaja poeg, abi muretseda. Teda ei rahuldanud kuulsus, mille ta oli saavutanud suurima raudtee ehitamisega „Great Western“is, vaid ta tahtis ehitada ka maailma suurima laeva. Nii laskis ta ehitada auriku „Great Western“ ühes Bristolis dokis.

Ühel päeval saatis ta mõned insenerid kontrollima laeva mõõte. Ehmudes avastasid need, et peagu valmisolev laev oli dokivärvast välja sõitmiseks liiga lai. Algul ei julgenud nad suurele tehnikule seda teatada, kuid pidid end lõpuks siiski kokku võtma ja seda tegema.

Brunel kuulas teate naeratahes ja ütles: „Ja teie, väikesed narrid, usute tõesti, et jutustate mulle uudist? Annan teile oma sõna, et dokivärvad tehakse nüüd laiemaks, sest minu laeva ei lasta mädaneda nende taga!“

Insenerid olid hämmastunud kuuldes sellest surveabinõust. Varsti veendi neid aga selles, et Brunelil oli siiski õigus, sest dokivärvaid laiendati kiires korras, et võimaldada väljapääsu maailma suurimale aurikule.

*

Kui Samuel Clegg laskis gaasivalgustuse sisseseadmiseks ehitada gasomeetri ja tahtis alata „valguse müümisega“, juhtisid mõned inglise õpetlased ta tähelepanu sellele, et gaasiga täidetud gasomeeter on hädaohtlikum kui püssirohtu sisaldav tünn ja et gaas võib ka kõige väiksema plekkseinas asuva augu kaudu tuld võtta ja nii põhjustada suurt plahvatust.

Seepeale keelati Cleggil üheainsagi leegi süütamine.

Clegg ei tahtnud aga näha oma loomingut lõpetatavat sel viisil. Nii kutsus ta õpetlased enda juure einele ja pärast seda tutvustas ta neid oma tööga. Kui kõik külalised olid kogunenud gasomeetrimajja, laskis ta ukсед sulgeda ja lõi gasomeetri seinä jalapikluse augu. Siis ta süütas väljavoolava tugeva gaasijoa. Leegid

Hamleti haud

tõusid katuseni, pealtvaatajad karjusid ja tahtsid põgeneda. Aga Clegg ei lasknud uksti avada enne, kui gasomeeter oli pielenud tühjaks ja vajunud kokku.

Ta oli härradele nende närvide kulul teinud selgeks, et „kõige väiksem säde“ kõige väiksema augu kaudu gasomeetrit siiski ei saa õhku lasta.

Aasta hiljem põlesid esimesed gaasilaternad Londoni tänavail.

*

Kui George Pullman tahtis ehitada magamisvaguni oma soovide kohaselt, ei hoolinud ta raudteede olukorras, vaid ehitas vaguni just nii, nagu ta seda oli kujutelnud.

Ta ehitas oma magamisvaguni pikema, laiema ja kõrgema, kui raudteevagunid olid seni, ega muretsenud ka seepärast, et see vagun, mille ta „Pioneeriks“ nimetas, viis korda niipalju maksis, kui parim raudteevagun kunagi oli maksnud.

Asjatundjad vaatlesid huvitatult Pullmani magamisvagunit, ütlesid siis aga talle muu-ates ja üleolevalt: tema vagun olevat liiga lai raudteerööbastele ja liiga kõrge sildadele.

Seda oli väike mehaanik just oodanud. Ta ütles neile häbematult: „Siis muudetakse raudteerööpad ja sillad!“

Mõne kuu pärast olid raudteerööpad ja sillad nii muudetud, et „Pioneer“ sai teha oma esimese sõidu.

Saksa keelest Z. R.

„Tuleviku Radade“ maikuu number ilmub koolitöö lõppnumbrina
15. mail 1939. a. Sisus koolinooruse-ajakirjade ülevaade, humoreske,
luuletusi jpm. Õpilased! Ärge unustage kevadisi „Tuleviku Radu“!

RAAMATUID:

K. A. Hindrey: *Lembitu*. „Noor-Eesti“ kirjastus.

See raamat on järgmine K. A. Hindrey ajalooliste romaanide sarjas. Varem oleme luge- nud sama autori töödest „Urmus ja Merike“ ning „Nõid“. Hindreil on juba teatav rutiin ajaloolise romaani kirjutamisel ja *Lembitu* on üks tugevamaid ja sugestiivsemaid teoseid üldse eesti ajaloo üle.

O. Luts: *Ktõra godzina*. Mälestused X. „Noor-Eesti“ kirjastus.

Kümnendas mälestuskogus *Ktõra godzina* arendab kirjanik tagaelu kirjeldamist Maailmasõja ajal. Tegevus algab a. 1915 ja kestab kuni Vene revolutsiooni alguseni.

P. Vallak: *Lambavarga Näpsi lorijutte*. „Noor-Eesti“ kirjastus.

Kogu humoreskidekogu sisaldab 20 lühijuttu, millest mõned on õige vanad ja ammu ilmunud ajalehtede joonealustes jne. Nüüd on see materjal uuesti kirjaniku poolt toodud päevavalgele. Kirjanikul näib olevat tabav ja terav sulg, võttes nii mõnegi tänapäeva elu- nähtuse kohta humoorse-pilkava seisukoha.

E. Tammlaan: *Raudne kodu*. Eesti Kirjanike Liidu kirjastus.

Raudne kodu on näidend, mis meid viib meremeeste-elu valdkonda. Faabulaks on lugu, kuidas tavalise kaubaauriku meeskonda tahetakse vastu tahtmist vedama sundida relvalasti. See aga toob esile teravaid lahkeli- sid juhtkonna ja meeste vahel. Näidendis ei puudu ka armastusemotiiv.

Üldse: *Raudne kodu* näidendina on üks meie viimase aja paremaid algupäraseid asju sel alal, kuna kõik: sõnastus, sisu kui ka dra- maatiline pinge on küllalt tugevad.

K. A. Hindrey: *Südamed*. Eesti Kirja- nike Liidu kirjastus.

Hindrey uusim novellikogu sisaldab kuus psühholoogilist novelli, millede väärtus sel alal meie kirjanduses peaks olema märkimis- väärselt klassist.

Mika Valtari: *Võõras mees tuli tallu*. Eesti Kirjastuse Kooperatiivi kirjastus.

See Soome lühiromaanivõistlusel auhinnatud tuntud nimega kirjaniku teos on ka meie olu- dele hästi omane. Peategelane Aaltonen on pikaldase, eht-soomlasliku iseloomuga tüüp, kelle võitluses naise pärast avaldub põhja- maine pikaldus, ühtlasi kindlus ja siirus saa- vutatava suhtes.

Võõras mees tuli tallu on hea talu- elu romaan, näidates nende inimeste hingelisi võitlusi, kes oma igapäevast leiba hangivad raske füüsilise tööga. Nagu üteldud, sobib see romaan hästi meie oludesse. Seda nii- hästi ideestikult kui ka hästivalitud ainevalla poolest.

Arbujad. Eesti Kirjastuse Kooperatiivi kir- jastus.

„Arbumine“, loitsimine, oma sügavaimate elamuste võlumine elavaks sõnaks on sellele põlvele saanud tarbeks — sellest ka käesoleva kogu päälkiri,“ kirjutab prof. A. Oras.

Kollektiivkogus on esitatud järgmised auto- rid: Betti Alver, Bernhard Kangro, Uku Ma- sing, Kersti Merilaas, Mart Raud, August Sang, Heiti Talvik ja Paul Viiding.

See on parim raamat, kasutades meie vii- maseaja noorluuletajate luuleparemikke, kust tõesti hõngub vastu „sügavaimate elamuste võlumist elavaks sõnaks“. Aukoht sel alal näib kuuluvat kogus esitatud ja meie möödu- nud aastal luule alal parimaks tunnustatud noorele naispoeedile Kersti Merilaasile.

„Tuleviku Radade“

toimetuse aadress

on nüüdsest alates:

Tatari 21-a, Tallinn

TOIMETUS: Tegevtoimetaja: Robert Rebas. Vastutav toimetaja: Oskar Parlo.

Toimetuse nõukogu: Aleksis Kuusik, Johannes Aavik, Henno Jä- nes, Helene Tamverk, Elmar Etverk. Ajakirja toimkonnad: igas güm- naasiumis kolm (keskkoolis kaks) õpilasesindajat + õpetaja.

VÄLJAANDJA: Eesti Keskkooliõpetajate Kogu. Ajakiri ilmub kord kuus. Üksiknr. hind 25 snt., aastak. 2 kr. Toimetuse ja talituse aadress: „Tuleviku Rajad“, Tatari 21-a, Tallinn (tel. 444-81). EKESKO posti jooksev arve nr. 781.

Trükikoda „Estoptrükk“ Tallinn, S. Karja 8. 1939.

Kauni aiaga kodu paradiisiks!

II

Kevadiseks istutamiseks
soovitame suures ja aja-
kohases valikus:

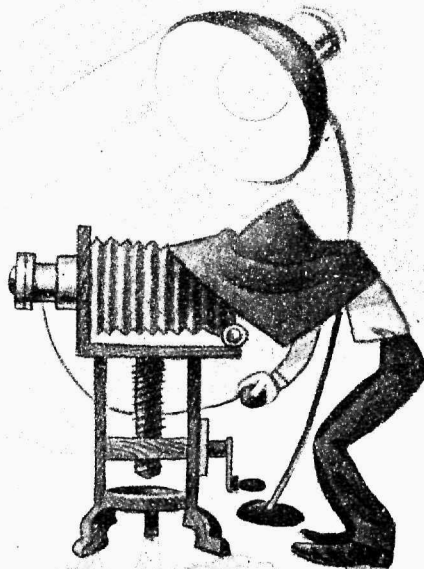
ETK õuna-, pirni-, kirsipuude
ja marjapõõsaste istikuid, maa-
sikate ja vabarnate taimi.

Aia- ja koduümbruse kaunis-
tamiseks – ETK ilupuude-,
põõsaste ja püsilillide istikuid.

Asjahuvilistele hinnakirjad

ETK PÕLTSAMAA PUUKOOL

PÕLTSAMAAL

ÜKS MEES OLI TALLINNAS...

LEHE PÜÜ

JÄRGENE TULI TARTUST!

Koos esitlevad ennast

N. NYLANDER & H. EGGERT
Moodsaim fotoateljée. Tallinn, Pikk 5, tel. 425-33

Ainult see omab vanaduses terved hambad,
kes nende eest juba noorena on hoolt kannud

MILVI hambapasta –

100 000 korda tõestanud oma väärtust, 35 senti tuub

ja

EPHAG hambapasta –

45 senti tuub,

puhastavad hambaid ja ei sisalda tervisele kahjulikke aineid.

A/S. „EPHAG“ labor.

TALLINN

K Õ I K

KOOLITARBED

leiate Teie alati suures
valikus odavate hindadega

K. k. ü. „Töökoolis“

TALLINN. PÄRNU MNT. 28 • RAKVERES, TALLINNA T. 24

Spordi- ja võimlemiskingad

ON PARIMAD

T R Ü K I K O D A
I E S T O T R Ü K I K

TALLINN, SUUR KARJA 8

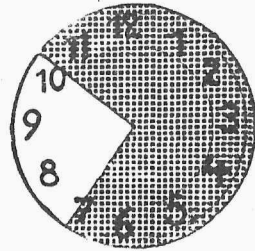
TELEFON 445-25

IGASUGUSED

TRÜKITÖÖD

MÕODUKAD HINNAD

Numbri hind 25 senti

PÜHENDAGE

OMA VABA AEG ENESE
ARENDAMISELE, LUGEDES
KIRJANDUST

SUURES VALIKUS
NEAL PABERIL JA
KÖVAS KÖITES

KONTORAAMATUID

KOOLIRAAMATUID
KOOLITARBEID
KIRJUTUSMATERJALE
JONISTUS- JA
MAALIMISTARBEID
PABERIKAUPU

KONTORITARBEID

JNE SOOVITAVAD

„PÄEVALEHE“ RAAMATUKAUPLUSED

TALLINNAS, KARJA 23

PIKK T. 2

„LASTE RÕÕM“ ON LASTE MAAILM